

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO

VERICY TRSTENJAK

przedstawiona w dniu 11 maja 2010 r.¹

I — Wprowadzenie

1. Wynalezienie druku przez Johanna Guttenberga około roku 1450 stanowiło istotną cezurę w rozwoju historii kultury w Europie i na świecie. Wydarzenie to, implikujące wprowadzenie nowej metody zwielokrotniania i na pierwszy rzut oka mające znaczenie tylko techniczne, było w stanie spowodować rewolucję medialną, prowadzącą do istotnego rozkwitu życia duchowego w Europie. Umożliwiało ono mianowicie, poprzez precyzyjną reprodukcję wiedzy, dostęp do informacji i wykształcenia na nieznany nigdy wcześniej skalę, na co mogło sobie pozwolić coraz więcej obywateli. Sprzyjało to masowemu rozprzestrzenianiu i ożywionej wymianie idei, torującym drogę do wieku kultury – renesansu, a następnie oświecenia. Równocześnie

na znaczeniu zyskiwała kwestia autorstwa, ponieważ coraz bardziej istotne stawało się to, kto, co, a także w jakim rzeczowym i czasowym kontekście stworzył. Powstała stąd konieczność efektywnego chronienia praw twórców do ich dzieł oraz drukarzy i wydawców zajmujących się wytwarzaniem dzieł drukowanych. W ten sposób powstawały podstawy idei prawa autorskiego. Problemy związane z kontrolą zwielokrotnienia dzieł literackich i artystycznych okazują się w retrospektywie tak samo stare, jak techniczne metody ich wytwarzania². Zyskały one na aktualności, jak pokazuje niniejsza sprawa, zwłaszcza że rozwój technologiczny, aż do epoki przekazu cyfrowego, stworzył nowe metody i sprzęt umożliwiające obecnie każdemu cyfrowe przechowywanie danych, ich zmienianie i dowolne zwielokrotnianie. Ustawodawcy i sędziemu przypada zatem delikatne zadanie znalezienia właściwych rozwiązań dla tych nowych wyzwań, odpowiadających zarówno interesom twórców, jak i użytkowników.

1 — Język oryginału: niemiecki.

2 — Podobnie także R. Falcón Tella, *El llamado „canon por derechos de autor” (Copyright Levy) o compensación equitativa por copia privada (I): antecedentes y configuración en la Ley 23/2006, de 7 julio (RCL 2006, 1386), Quincena Fiscal Aranzadi*, nr 15/2006, s. 1, który wskazuje na rozwój różnych metod zwielokrotniania. Patrz także J.F. Ortega Díaz, *Medidas tecnológicas y derechos de autor, Noticias de la Unión Europea*, 2008, nr 286, s. 67, który wskazuje na wyzwania dla ochrony praw autorskich, jakie powstały w związku z wynalezieniem np. fotokopiarki i kasy magnetofonowej w latach osiemdziesiątych, a także komputera w tzw. erze informatyzacji.

2. W niniejszym postępowaniu o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 WE³ Audiencia Provincial de Barcelona (zwana dalej „sądem krajowym”) stawia Trybunałowi szereg pytań dotyczących wykładni wymienionego w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym⁴ pojęcia godziwej rekompensaty, która zgodnie z tą zawierającą odstępstwa regulacją przysługuje podmiotom praw autorskich w przypadku zwielokrotnienia na użytek prywatny utworu lub jakiegokolwiek innego przedmiotu objętego ochroną.

3. Pytania te nasuwają się w ramach sporu prawnego, w którym Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE, zwana dalej „powódką w postępowaniu przed sądem krajowym”), hiszpańska organizacja zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej, pozwała spółkę Padawan SL (zwaną dalej „pozwaną w postępowaniu przed sądem krajowym”) o zapłatę ryczałtowego świadczenia kompensacyjnego za sporządzanie kopii na użytek prywatny w związku ze sprzedanymi przez nią w dokładnie oznaczonym okresie nośnikami danych.

3 — Postępowanie o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym uregulowane jest obecnie zgodnie z traktatem lizbońskim, zmieniającym traktat o Unii Europejskiej i traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, z dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz.U. C 306, s. 1) w art. 267 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

4 — Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. (Dz.U. L 167, s. 10).

II — Ramy prawne

A — Prawo unijne

4. Motyw 10 dyrektywy 2001/29 stwierdza:

„Autorzy i artyści wykonawcy, aby móc kontynuować swoją twórczą i artystyczną pracę, muszą otrzymywać stosowne wynagrodzenie za korzystanie z ich utworów, tak samo jak producenci, aby móc finansować tę pracę. Wytworzenie produktów takich jak fonogramy, filmy lub produkty multimedialne oraz takie usługi, jak usługi »na żądanie«, wymagają znacznych nakładów inwestycyjnych. Dla zagwarantowania takiego wynagrodzenia i uzyskania zadowalającego przychodu z tych inwestycji konieczna jest właściwa ochrona prawa własności intelektualnej”.

5. Motyw 31 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Należy zabezpieczyć właściwą równowagę praw i interesów między różnymi kategoriami podmiotów praw autorskich, jak również między nimi a użytkownikami przedmiotów objętych ochroną. Istniejące wyjątki i ograniczenia praw, takie jak przewidziane zostały przez państwa członkowskie, należy ponownie rozpatrzyć z uwzględnieniem nowego

środowiska elektronicznego. Istniejące różnice w wyjątkach i ograniczeniach wobec niektórych zastrzeżonych czynności mają bezpośredni negatywny wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego w dziedzinie praw autorskich i pokrewnych. Różnice te mogłyby się uwidocznic wraz z dalszym rozwojem korzystania z utworów w działalności transgranicznej i działalności prowadzonej pomiędzy granicami. Dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego wyjątki te i ograniczenia należy określić w bardziej jednolity sposób. Stopień harmonizacji tych wyjątków powinien być oparty na ich wpływie na prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego”.

6. Motyw 32 wspomnianej dyrektywy zawiera następującą wypowiedź:

„Niniejsza dyrektywa zawiera wyczerpujące wyliczenie wyjątków i ograniczeń dla prawa do zwielokrotniania i prawa do publicznego udostępniania utworu. Niektóre wyjątki lub ograniczenia odnoszą się jedynie do prawa do zwielokrotniania, jeżeli jest to właściwe. Lista w należyty sposób uwzględnia różnorodność tradycji prawnych państw członkowskich, a jednocześnie ma za zadanie zapewnić funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Państwa członkowskie powinny w sposób spójny stosować te wyjątki i ograniczenia, co zostanie ustalone podczas oceniania wdrożenia przepisów w przyszłości”.

7. Motyw 35 rzeczony dyrektywy ma następujące brzmienie:

„W niektórych przypadkach dotyczących wyjątków lub ograniczeń podmioty praw autorskich powinny otrzymać godziwą rekompensatę jako wynagrodzenie za korzystanie z ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną. Przy określaniu formy, szczegółowych warunków i ewentualnej wysokości takiej godziwej rekompensaty należy uwzględnić okoliczności każdego przypadku. Przy ocenie tych okoliczności pomocnym kryterium byłaby potencjalna szkoda poniesiona przez podmiot praw autorskich w wyniku danej czynności. W przypadku gdy podmiot praw autorskich przyjął już zapłatę w innej formie, na przykład jako strona opłaty licencyjnej, specjalna lub oddzielna zapłata może nie być należna. Wysokość godziwej rekompensaty musi uwzględniać stopień wykorzystania zabezpieczeń technicznych przewidzianych w niniejszej dyrektywie. W niektórych przypadkach, gdy szkoda poniesiona przez podmiot praw autorskich jest niewielka, może nie powstać żadne zobowiązanie do zapłaty”.

8. W motywie 38 cytowanej dyrektywy stwierdza się:

„Państwa członkowskie powinny być upoważnione do uwzględnienia, za godziwą rekompensatą, wyjątku lub ograniczenia wobec prawa do zwielokrotniania dla niektórych rodzajów zwielokrotniania produktów dźwiękowych, wizualnych i audiowizualnych przeznaczonych na użytek prywatny. Może to zawierać wprowadzenie lub utrzymanie systemów wynagradzania, których celem jest

wynagrodzenie podmiotom praw autorskich poniesionej przez nie szkody”.

e) dla organizacji radiowych i telewizyjnych – w odniesieniu do utrwalen ich programów, niezależnie od tego, czy te programy transmitowane są przewodowo lub bezprzewodowo, włączając drogę kablową lub satelitarną”.

9. Artykuł 2 dyrektywy 2001/29 stanowi, co następuje:

10. Artykuł 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy stanowi:

„Prawo do zwielokrotnienia utworu

„Wyjątki i ograniczenia

Państwa członkowskie przewidują wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniań bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotnienia utworu przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiegokolwiek formie, w całości lub częściowo:

[...]

a) dla autorów – w odniesieniu do ich utworów;

2. Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do prawa do zwielokrotnienia określonego w art. 2 w następujących przypadkach:

b) dla artystów wykonawców – w odniesieniu do utrwalen ich przedstawień;

[...]

c) dla producentów fonogramów – w odniesieniu do ich fonogramów;

b) w odniesieniu do zwielokrotnienia na dowolnych nośnikach przez osobę fizyczną na użytek prywatny i do celów ani bezpośrednich, ani pośrednio handlowych, pod warunkiem że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę, uwzględniającą zastosowanie lub niezastosowanie środków technologicznych określonych w art. 6 w odniesieniu do danych utworów lub przedmiotów objętych ochroną”.

d) dla producentów pierwszych utrwalen filmów – w odniesieniu do oryginału i kopii ich filmów;

B — *Prawo krajowe*

11. Według sądu krajowego przepis art. 2 dyrektywy 2001/29 znajduje swoje odzwierciedlenie w art. 17 Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (ustawy o własności intelektualnej w nowym brzmieniu, zwanej dalej „TRLPI”), zatwierdzonej przez Real Decreto Legislativo 1/1996 z dnia 12 kwietnia 1996 r., zgodnie z którym „autorowi [przysługuje] wyłączne prawo do decydowania o wykorzystaniu jego utworu w jakikolwiek sposób, w szczególności prawo do zwielokrotniania utworu [...], który może być zwielokrotniony tylko za jego zgodą, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w niniejszej ustawie”, jak również w uzupełniających artykułach, poprzez które prawo do zwielokrotniania zostało rozszerzone na pozostałe podmioty praw własności intelektualnej.

12. Artykuł 18 TRLPI wyjaśnia, że pod pojęciem zwielokrotnienia należy rozumieć „utrwalenie utworu na nośniku, który umożliwia jego przekaz i sporządzenia jego kopii w całości lub części”.

13. Zgodnie z tym, co przewiduje art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, art. 31 ust. 1 pkt 2 TRLPI dopuszcza zwielokrotnienie utworu już rozpowszechnionego bez zgody twórcy, między innymi na „użytek prywatny osoby sporządzającej kopię, bez uszczerbku dla

postanowień art. 25 i 99 lit. a) niniejszej ustawy, pod warunkiem iż zwielokrotnienie nie będzie wykorzystywane zbiorowo lub do celów zarobkowych”.

14. Artykuł 25 TRLPI w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy nowelizującej 23/2006⁵ reguluje w sposób bardzo szczegółowy należne wynagrodzenie na rzecz podmiotów praw własności intelektualnej z tytułu zwielokrotnienia utworu wyłącznie do użytku prywatnego „poprzez urządzenia lub instrumenty o charakterze technicznym niemające charakteru drukarskiego, utworów rozpowszechnionych w formie książek lub publikacji, które dla tych celów traktowane są równoważnie pod względem prawnym, jak również fonogramów, wideogramów lub innych nośników dźwiękowych, wizualnych lub audiowizualnych”.

15. Rekompensata, która powinna być godziwa i wyłączna, przybiera postać opłaty licencyjnej, która poza sprzętem i urządzeniami do powielania książek obciąża sprzęt i urządzenia służące do zwielokrotniania fonogramów i wideogramów, jak również urządzenia do zwielokrotniania dźwiękowego, wizualnego lub audiowizualnego (art. 25 ust. 5 TRLPI). Zobowiązanymi z tytułu opłaty są producenci i importerzy tego typu urządzeń, jak również „dystrybutorzy, handlowcy hurtowi i detaliczni, kolejno nabywający te produkty” [art. 25 ust. 4 lit. a) TRLPI]. Opłata uiszczana

5 — BOE nr 162 z dnia 8 lipca 2006 r., s. 25561.

jest na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej (art. 25 ust. 7 TRLPI).

16. Ustawa nowelizująca 23/2006 zmieniała art. 25 TRLPI celem rozszerzenia obciążenia tą opłatą licencyjną bezpośrednio także na urządzenia, sprzęt i nośniki do cyfrowego zwielokrotniania. Ustalenie wysokości rekompensaty wymaga zatwierdzenia przez ministerstwo kultury w porozumieniu z ministerstwem ds. przemysłu, turystyki i handlu zgodnie z następującą procedurą: w pierwszej kolejności przyznaje się organizacjom zbiorowego zarządzania prawami i związkom przemysłowym, stanowiącym większościową reprezentację zobowiązanych do wnoszenia opłaty licencyjnej, czteromiesięczny termin na ustalenie wykazu urządzeń, sprzętu i nośników danych podlegających opłacie z tytułu godziwej rekompensaty za zwielokrotnianie utworów na prywatny użytek, a także wysokość należnych każdorazowo opłat. Następnie ministerstwo kultury i ministerstwo ds. przemysłu, turystyki i handlu zatwierdzają po upływie trzech miesięcy od uzyskania informacji o zawarciu porozumienia lub po bezskutecznym upływie czteromiesięcznego terminu wykaz urządzeń, sprzętu i nośników danych, których będzie dotyczyła „opłata licencyjna”, oraz jej każdorazową wysokość (art. 25 ust. 6 TRLPI).

17. Ustawa ustanawia szereg kryteriów, które należy przy tym wziąć pod uwagę: a) rzeczywiście wyrządzoną podmiotom praw własności intelektualnej szkodę w związku ze zwielokrotnianiem utworu na prywatny użytek; b) stopień wykorzystania sprzętu, urządzeń i nośników na potrzeby zwielokrotniania utworów na własny użytek; c) możliwości

w zakresie utrwalania danych, które posiada ten sprzęt, urządzenia i nośniki w związku ze zwielokrotnianiem na prywatny użytek; d) jakość odtwarzania; e) dostępność, stopień zastosowania i wydajność danych środków technologicznych; f) czas przechowywania zwielokrotnień oraz g) zapewnienie, aby opłaty obciążające dany rodzaj sprzętu oraz urządzeń były proporcjonalne z punktu widzenia gospodarczego w stosunku do średniej ostatecznej ceny, po której są one oferowane konsumentom (art. 25 ust. 6 TRLPI).

18. W wykonaniu powyższego zobowiązania Orden Ministerial (rozporządzenie ministerialne) 1743/2008⁶ z dnia 18 czerwca 2008 r. stanowi, iż sprzęt, urządzenia i nośniki cyfrowe służące do zwielokrotniania powinny pozostać obciążone rekompensatą z tytułu sporządzania kopii na prywatny użytek, jak również określa wysokość opłaty uiszczanej przez zobowiązanych z tytułu rekompensaty.

III — Stan faktyczny, postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

19. Jak wspomniano na wstępie, powódką w postępowaniu przed sądem krajowym jest

6 — BOE nr 148 z dnia 19 czerwca 2008 r., s. 27842.

hiszpańska organizacja zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej. Pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym rozprowadza elektroniczne nośniki danych CD-R, CD-RW, DVD-R i sprzęt MP3. Powódka kieruje wobec niej roszczenie o zapłatę zryczałtowanej rekompensaty za sporządzanie prywatnych kopii, obciążającej nośniki danych rozprowadzane przez nią między wrześniem 2002 r. a wrześniem 2004 r.

wskazanym powyżej okresie nośników CD-R, CD-RW, DVD-R i sprzętu MP3, czy też tylko od tego sprzętu i nośników danych przeznaczonych do odtwarzania cyfrowego, co do których istnieje domniemanie użycia w celu sporządzania prywatnych kopii.

22. Z tego względu sąd krajowy zawiesił postępowanie i przedłożył Trybunałowi następujące pytania w celu wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

20. Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo i nakazał pozwanej zapłatę 16759,25 EUR wraz z należnymi odsetkami. Od tego wyroku pozwana wniosła środek odwoławczy.

21. Sąd krajowy, który ma rozpatrzyć odwołanie, w postanowieniu odsyłającym daje wyraz niepewności co do właściwej wykładni pojęcia godziwej rekompensaty występującego w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29. Zastanawia się on przy tym, czy obowiązująca w Królestwie Hiszpanii regulacja, zgodnie z którą urządzenia, sprzęt i nośniki służące do cyfrowego zwielokrotniania obciążane są w sposób nieróżnicujący opłatą licencyjną za kopie wykonywane na prywatny użytek, może być uznana za zgodną z dyrektywą. Jest on zdania, że odpowiedź na jego pytania może mieć wpływ na rozstrzygnięcie w postępowaniu przed sądem krajowym o tyle, że od niej bowiem zależy, czy powódka w postępowaniu przed sądem krajowym ma prawo domagania się godziwej rekompensaty za kopie sporządzane na prywatny użytek od wszystkich sprzedanych przez pozwaną we

- 1) Czy pojęcie godziwej rekompensaty przewidziane w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 zakłada harmonizację niezależnie od uprawnienia przyznanego państwom członkowskim do wyboru systemów wynagradzania, które uznają za najwłaściwsze, aby doprowadzić do skutecznego stosowania prawa do „godziwej rekompensaty” przysługującej podmiotom praw własności intelektualnej, których dotyczy ustanowienie wyjątku od zasady wyłącznego prawa do zwielokrotniania, dopuszczającego zwielokrotnianie utworów na użytek prywatny?
- 2) Czy państwa członkowskie niezależnie od systemu stosowanego przez nie do ustalenia godziwej rekompensaty są zobowiązane do zapewniania równowagi między zainteresowanymi stronami – podmiotami praw własności intelektualnej, których dotyczy wyjątek z tytułu sporządzania kopii na użytek prywatny, jako uprawnionymi do otrzymania tej rekompensaty z jednej strony a zobowiązanymi bezpośrednio lub pośrednio do

jej zapłaty z drugiej strony – i czy równowaga ta określana jest przez uzasadnienie wprowadzenia godziwej rekompensaty, polegające na wyrównywaniu szkód wynikających z wyjątku z tytułu zwielokrotniania utworów na użytek prywatny?

- 3) Czy w przypadku gdy państwo członkowskie dokonało wyboru systemu obciążania lub opłaty licencyjnej od sprzętu, urządzeń i nośników cyfrowego zwielokrotniania, takie obciążenie (godziwa rekompensata z tytułu kopii na użytek prywatny) powinno wykazywać odpowiedni związek, zgodnie z celem, dla którego została ustanowiona rekompensata w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, i z kontekstem tego przepisu, z domniemanym przeznaczeniem tego rodzaju sprzętu i urządzeń do zwielokrotniania utworów dopuszczonego na podstawie wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny w taki sposób, aby zastosowanie obciążenia było uzasadnione w sytuacjach, gdy sprzęt, urządzenia i nośniki cyfrowe będą prawdopodobnie przeznaczone do zwielokrotniania utworu na użytek prywatny, natomiast nie było uzasadnione w innych przypadkach?

- 4) Czy w przypadku wyboru przez państwo członkowskie systemu opartego na obciążaniu opłatą licencyjną z tytułu sporządzania kopii na użytek prywatny stosowanie tej „opłaty” w sposób nieróżnicujący, również w stosunku do przedsiębiorstw i osób wykonujących działalność gospodarczą, które w oczywisty sposób nabywają urządzenia i nośniki cyfrowego zwielokrotniania na potrzeby inne niż tworzenie kopii na użytek

prywatny, jest zgodne z pojęciem godziwej rekompensaty?

- 5) Czy system przyjęty przez państwo hiszpańskie, polegający na obciążaniu opłatą licencyjną z tytułu zwielokrotniania utworów na użytek prywatny wszystkich urządzeń, sprzętu i nośników cyfrowych w sposób nieróżnicujący, może być sprzeczny z dyrektywą 2001/29 w takim zakresie, w jakim brak jest odpowiedniego związku między godziwą rekompensatą a ograniczeniem praw z tytułu zwielokrotniania utworów na użytek prywatny, które ją uzasadnia, i system ten jest stosowany do odmiennych sytuacji, gdzie nie dochodzi do ograniczenia praw, które uzasadnia wprowadzenie rekompensaty o charakterze pieniężnym?

IV — Postępowanie przed Trybunałem

23. Postanowienie odsyłające z dnia 15 września 2008 r. wpłynęło do sekretariatu Trybunału w dniu 31 października 2008 r.

24. Strony postępowania przed sądem krajowym, rządu Królestwa Hiszpanii, Republiki Federalnej Niemiec, Zjednoczonego Królestwa, Republiki Greckiej, Republiki Francuskiej, Republiki Finlandii, Republiki Portugalii, Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO), Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA), Asociación de Artistas Intérpretes o Ejecutantes – Sociedad de Gestión de

España (AIE), Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales (AGEDI), a także Komisja złożyły uwagi na piśmie w terminie wskazanym w art. 23 statutu Trybunału.

konieczne, by móc rozstrzygnąć spór prawny przed sądem krajowym.

25. Na rozprawie, która odbyła się w dniu 4 marca 2010 r., uwagi przedstawili pełnomocnicy procesowi stron postępowania przed sądem krajowym, EGEDA, AIE, AGEDI i CEDRO, pełnomocnicy rządów Królestwa Hiszpanii, Republiki Federalnej Niemiec, Republiki Greckiej oraz pełnomocnik Komisji.

27. *Powódka w postępowaniu przed sądem krajowym* także proponuje uznanie wniosku prejudycjalnego za niedopuszczalny, jednakże z innego powodu. Uważa ona za oczywiste, że rekompensata za kopię sporządzoną na użytek prywatny była jedynie przedmiotem minimalnej harmonizacji. Dyrektywa 2001/29 jej zdaniem nie ustala ani metody obliczania wysokości godziwej rekompensaty za kopię sporządzoną na użytek prywatny, ani urządzeń, sprzętu i nośników, których sprzedaż powodowałaby powstanie prawa do godziwej rekompensaty, jak również konkretnych okoliczności uzasadniających odstąpienie od jej egzekwowania.

V — Istotne argumenty stron

A — W przedmiocie dopuszczalności pytań prejudycjalnych

26. *Rząd hiszpański i CEDRO* proponują Trybunałowi uznanie wniosku prejudycjalnego za niedopuszczalny, ponieważ ich zdaniem sąd krajowy kieruje go w ramach sporu prawnego, co do którego znajduje zastosowanie obowiązujące uprzednio, to jest przed hiszpańskimi przepisami wykonawczymi do dyrektywy 2001/29, uregulowanie. Możliwe do zastosowania są wyłącznie obowiązujące jeszcze przed wejściem w życie ustawy nowelizującej 23/2006 przepisy art. 25 TRPLI. Ewentualne wskazówki odnośnie do wykładni pojęcia godziwej rekompensaty występującego w dyrektywie 2001/29 nie są zatem

B — W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

28. *Komisja, rząd Zjednoczonego Królestwa, rządy niemiecki i fiński oraz EGEDA i AIE* reprezentują pogląd, że pojęcie godziwej rekompensaty w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 wymaga jednolitej wykładni we wszystkich państwach członkowskich i stosowania przez każde z państw członkowskich w granicach ustalonych przez prawo wspólnotowe, a w szczególności przez wspomnianą dyrektywę.

29. Innego zdania są rządy hiszpański, francuski i częściowo także grecki, powódka w postępowaniu przed sądem krajowym, CEDRO i AGEDI, uważając, że wola ustawodawcy wspólnotowego najwyraźniej idzie w kierunku ograniczania harmonizującej funkcji pojęcia takiego jak pojęcie godziwej rekompensaty, a to z tego względu, że po pierwsze, nie musi ono zostać przyjęte przez ustawodawstwa krajowe państw członkowskich, a po drugie, nie zawiera istotnych wskazówek do ustalenia stron, przedmiotu i treści stosunku prawnego, co jest wymagane, by móc uznać je za pojęcie zharmonizowane na płaszczyźnie europejskiej. Ich zdaniem wynika z tego, że z pojęciem godziwej rekompensaty w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie jest związana żadna harmonizacja na płaszczyźnie wspólnotowej.

C — W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego

30. *Rząd Zjednoczonego Królestwa i rząd grecki, pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym oraz EGEDA i AGEDI* podnoszą, że przyjęty w każdym z państw członkowskich system obliczania wysokości „godziwej rekompensaty” musi brać pod uwagę konieczność zapewnienia równowagi między autorami a korzystającymi z utworów, a także między osobami, które bezpośrednio lub pośrednio będą obciążone tą opłatą licencyjną w ten sposób, że ewentualne straty lub niekorzystne skutki dla autorów powstałe w wyniku udzielenia zgody na sporządzanie kopii na użytek prywatny zostaną uwzględnione.

Rządy francuski i niemiecki wywodzą zwłaszcza, że obliczenie „godziwej rekompensaty” powinno umożliwić uzyskanie przez autorów stosownego wynagrodzenia za korzystanie z ich utworów.

31. Natomiast *rząd hiszpański i CEDRO* podnoszą, że z tekstu dyrektywy 2001/29 nie można wywieść wymogu zapewnienia równowagi. Twierdzą także, że celem tej rekompensaty nie może być jedynie wyrównanie straty, zwłaszcza że ten element może stanowić jedynie „użyteczne kryterium”, co nie oznacza, że jest on jedynym możliwym do zastosowania czy też głównym kryterium pozwalającym ustalić rekompensatę finansową. *Rząd niemiecki* ze swej strony reprezentuje pogląd, że art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie pozostaje w sprzeczności ze stosowanym w państwie członkowskim systemem stosownego wynagrodzenia, opartego na generalnym założeniu domniemanego wykorzystywania urządzeń używanych zwykle do sporządzania kopii przeznaczonych na użytek prywatny, o ile ta metoda nie pozostaje w sprzeczności z zasadą proporcjonalności.

32. *Komisja* uważa, że wobec braku w dyrektywie 2001/29 postanowień w sprawie finansowania przewidzianej w art. 5 ust. 2 lit. b) godziwej rekompensaty, państwa członkowskie mają swobodę ustalania zarówno sposobów

sfinansowania tej rekompensaty, jak też – w przypadku finansowania jej w drodze opłaty – szczegółowych rozwiązań tej opłaty, choć zawsze w granicach ustalonych przez prawo wspólnotowe, a przede wszystkim przez prawa podstawowe i ogólne zasady prawa.

sama produkcja lub import sprzętu stawia do dyspozycji środki umożliwiające przysporzenie finansowej straty autorom, niezależnie od możliwości dostosowania tego kryterium, jak miało to już miejsce w ustawodawstwie hiszpańskim na podstawie konkretnych okoliczności i innych dodatkowych aspektów.

D — *W przedmiocie trzeciego pytania prejudycjalnego*

33. *Rząd Zjednoczonego Królestwa i rząd francuski, a także pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym i AGEDI* są zdania, że jeśli państwo członkowskie postanowi wprowadzić system opłat licencyjnych obciążających urządzenia, sprzęt i nośniki danych zgodnie z ustalonym w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 celem zapewnienia autorom rekompensaty za poniesioną stratę lub niekorzystne skutki, to opłata ta musi wykazywać związek z domniemanym używaniem ich do cyfrowego zwielokrotniania urządzeń i sprzętu.

34. Natomiast *rządy hiszpański, fiński i grecki, a także EGEDA i CEDRO* reprezentują pogląd, że państwa członkowskie powinny mieć swobodę wprowadzania różnych systemów wyrównawczych, co obecnie faktycznie ma miejsce. Z tego względu ich zdaniem dopuszczalne jest, żeby w ramach tej różnorodności takie systemy wprowadzane były na podstawie obiektywnej możliwości wykorzystania urządzenia lub sprzętu do sporządzania kopii na użytek prywatny. Różnym jest także wychodzenie z podstawowego założenia, że już

35. *Komisja i AIE* wskazują, że dyrektywa 2001/29 pozostawia państwom członkowskim decyzję co do tego, kto i w jakiej formie powinien przyczynić się do sfinansowania „godziwej rekompensaty”. Dyrektywa nie stoi na przeszkodzie temu, by uzyskujący profity z wyjątków i ograniczeń praw autorskich autorów, artystów wykonawców, producentów lub przedsiębiorstw z branży medialnej zostali zobowiązani do wnoszenia opłat w granicach ustalonych przez prawo wspólnotowe.

E — *W przedmiocie czwartego pytania prejudycjalnego*

36. *Rząd Zjednoczonego Królestwa i rząd francuski, a także pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym* są zdania, że nie różnicujące nałożenie opłaty licencyjnej na przedsiębiorstwa i prowadzących działalność gospodarczą, którzy kupowali sprzęt i nośniki danych do odtwarzania cyfrowego jednoznacznie w innych celach niż prywatne zwielokrotnianie, jest niezgodne z pojęciem godziwej rekompensaty. Zdaniem rządu

fińskiego, szczególnie gdy państwo członkowskie wybrało system opłaty na urządzenia, sprzęt i nośniki danych związane z cyfrowym zwielokrotnianiem, uzasadnione jest nienakładanie takiej opłaty na urządzenia, które używane są w celach czysto zawodowych.

użytek prywatny, w stosowaniu tego systemu niezależnie od tego, czy nabywcą jest osoba prywatna, przedsiębiorstwo czy osoba prowadząca działalność gospodarczą.

37. Natomiast *rządy hiszpański i grecki* oraz *EGEDA, CEDRO i AGEDI* reprezentują pogląd, że nawet jeśli słuszne jest, iż kryterium obiektywnej przydatności sprzętu lub urządzenia mogłoby zostać dostosowane także na podstawie subiektywnego nastawienia nabywcy (o ile zostanie zagwarantowane, że nie będzie ich używał do sporządzania kopii na użytek prywatny), to nie mniej słuszne jest, że nie może to uzasadniać tego, by ten subiektywny element podnosić do rangi decydującego, zwłaszcza że nie można łatwo stwierdzić ostatecznego przeznaczenia urządzeń. Ich zdaniem dyrektywa 2001/29 nie zobowiązuje państw członkowskich do zwalniania określonych kategorii nabywców ze zobowiązania do uiszczenia stosownego świadczenia wyrównawczego. *Rząd grecki* uważa, że urządzenia i sprzęt używane w celach zawodowych nie mogą być zwolnione z uiszczenia rekompensaty, ponieważ nie jest możliwe skontrolowanie, w jaki sposób faktycznie sprzęt ten jest wykorzystywany.

38. *Komisja i AIE* wskazują, że dyrektywa 2001/29 nie przeszkadza państwu członkowskiemu, które wprowadziło system opłaty licencyjnej na urządzenia, sprzęt i nośniki danych mających związek z cyfrowym zwielokrotnianiem utworów chronionych na

F — W przedmiocie piątego pytania prejudycjalnego

39. *Rządy hiszpański i francuski*, jak również *SGAE, EGEDA, CEDRO i AGEDI* uważają, że uregulowanie, na które zdecydował się ustawodawca hiszpański, jest zgodne z dyrektywą 2001/29. Mimo że *Komisja* nie zajmuje stanowiska specjalnie w odniesieniu do tego pytania prejudycjalnego, także ona wydaje się zakładać zgodność uregulowania hiszpańskiego z dyrektywą 2001/29.

40. *Pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym* uważa natomiast, że hiszpańskie uregulowanie w zakresie kopii na użytek prywatny jest sprzeczne z przepisem art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 oraz z zasadami proporcjonalności i niedyskryminacji w prawie wspólnotowym o tyle, że znajduje ono nieróżnicujące zastosowanie do wszelkich urządzeń, sprzętu i nośników danych mających związek ze zwielokrotnianiem cyfrowym, niezależnie od tego, czy były one używane do sporządzania kopii utworów lub

innych obiektów objętych ochroną na użytek prywatny (a nie do celów komercyjnych).

VI — Ocena prawna

A — Wывód wstępny

41. Dyrektywa 2001/29, która weszła w życie na płaszczyźnie wspólnotowej w dniu 23 czerwca 2001 r. w celu wykonania traktatu o prawie autorskim WIPO⁷ z 1996 r., tworzy wraz z sześcioma kolejnymi dyrektywami podstawy prawa autorskiego Unii Europejskiej⁸. Stanowi ona reakcję wspólnotowego

ustawodawcy na rozwój techniczny w dziedzinie technologii informatycznych, który z jednej strony umożliwia podmiotom praw nowe formy produkcji i wykorzystania⁹, natomiast z drugiej strony stawia ochronę własności intelektualnych przed nowymi wyzwaniami w obliczu ochrony przed niebezpieczeństwem fałszerstwa, naśladownictwa oraz nieuprawnionego zwielokrotniania utworów i innych przedmiotów ochrony¹⁰. Równocześnie jej celem jest wyjście naprzeciw uprawnionemu zainteresowaniu ogółu umożliwieniem dostępu do takich przedmiotów ochrony. Dyrektywę 2001/29 cechuje zatem dążenie prawodawcy wspólnotowego do wzajemnego pogodzenia interesów posiadaczy praw z ogólnym interesem publicznym¹¹. Zgodnie ze swym motywem 2 wpisuje się ona w szereg przedsięwzięć legislacyjnych, które Rada Europejska uchwaliła na posiedzeniu w Korfu w dniach 24–25 czerwca 1994 r., a których celem jest utworzenie ogólnych i elastycznych ram prawnych na poziomie Wspólnoty do wspierania rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Europie.

7 — Traktat o prawie autorskim światowej Organizacji Własności Intelektualnej stanowi zawarty w 1996 r. przez światową Organizację Własności Intelektualnej (WIPO) odrębny układ w rozumieniu art. 20 konwencji berneńskiej. Ustanawia on ramy dla dostosowania krajowych ustaw o prawie autorskim do wymogów cyfrowych mediów sieciowych. Opublikowany w Dz.U. 2000 L 89, s. 8.

8 — Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.U. L 111, s. 16), dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/115/WE z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (Dz.U. L 376, s. 28), dyrektywa Rady nr 93/83/EWG z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową (Dz.U. L 248, s. 15), dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/116/WE z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.U. L 372, s. 12), dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 96/9/WE z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (Dz.U. L 77, s. 20), dyrektywa 2001/84/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki (Dz.U. L 272, s. 32).

42. Dyrektywa przyjęta na podstawie art. 95 WE, a także art. 47 ust. 2 WE i art. 55 WE stanowi zgodnie ze swym motywem 1 wkład w zapewnienie niezakłóconej konkurencji na rynku wewnętrznym.

9 — Zobacz motyw 5.

10 — Zobacz motyw 22.

11 — Zobacz np. m.in. motywy 9, 14 i 23 dyrektywy 2001/29 oraz motyw piąty Traktatu o prawie autorskim światowej Organizacji Własności Intelektualnej, który mówi o potrzebie „utrzymania równowagi między prawami autorów i ogólnym interesem publicznym, zwłaszcza w dziedzinie nauczania, badań naukowych i dostępu do informacji, jak temu dano wyraz w konwencji berneńskiej”.

Zgodnie z jej motywem 6 należy bowiem zapobiegać niebezpieczeństwu podziału rynku wewnętrznego w efekcie niespójności natury legislacyjnej poprzez harmonizację na szczeblu Wspólnoty. Motyw 4 wyjaśnia, że celem regulacji dyrektywy 2001/29 jest stworzenie zharmonizowanych ram prawnych dla ochrony praw autorskich i pokrewnych, które przez poprawę pewności prawnej, a zarazem zapewnienie wysokiego poziomu ochrony własności intelektualnej sprzyjać będą poważnym inwestycjom w twórcze i nowatorskie działania, a w szczególności w infrastrukturę sieci, i tym samym przyczyniać się będą do wzrostu i większej konkurencyjności przemysłu europejskiego.

ochrony praw autorskich¹³ – choćby przez to, że przewiduje liczne uregulowania zawierające odstępstwa¹⁴ i pozostawia państwom członkowskim znaczną swobodę w zakresie transpozycji¹⁵.

44. Powyższe odnosi się także do regulacji zawartej w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, pozwalającej państwom członkowskim na wprowadzenie w swych ustawodawstwach wyjątku lub ograniczenia dotyczącego zwielokrotniania utworów chronionych, względnie wykonań na użytek prywatny, przy czym państwa członkowskie są w takim przypadku wyraźnie zobowiązane do zapewnienia podmiotowi praw autorskich „godziwej rekompensaty”. Decyzja, czy taki wyjątek lub takie ograniczenie wprowadzić, ma charakter

43. Z punktu widzenia polityki regulacyjnej dyrektywa 2001/29 stanowi kompromis¹², który mimo deklarowanego celu harmonizacji w wystarczającym stopniu uwzględnia różne tradycje prawne i poglądy w państwach członkowskich Unii Europejskiej – do których zaliczają się szczególnie anglosaska koncepcja Copyright i kontynentalna koncepcja

13 — J.N. Ullrich, *Clash of Copyrights – Optionale Schranke und zwingender finanzieller Ausgleich im Fall der Privatkopie nach Art. 5 Abs. 2 Buchst. B Richtlinie 2001/29/EG und Dreistufentest, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht – Internationaler Teil*, 2009, Heft 4, s. 283, wskazuje na to, że społeczeństwo informacyjne w Europie, tak jak na całym świecie, konfrontowane jest z wieloma krajowymi ustawodawstwami z zakresu prawa autorskiego, które po części znacznie różnią się w kwestiach koncepcji, ukształtowania i ograniczenia ochrony praw autorskich. Zdaniem autora największym wyzwaniem jest i pozostanie wyrównanie różnic pomiędzy europejską, kontynentalną koncepcją ochrony praw autorskich a anglosaskim Copyright.

14 — F. Philipitsch, *Die digitale Privatkopie*, Graz 2007, s. 85, wskazuje na znaczną liczbę uregulowań zawierających ograniczenia, które powstały w trakcie procesu stanowienia prawa. Podczas gdy w projekcie dyrektywy było jeszcze dziewięć postanowień, to w drugim zmienionym projekcie było ich już jedenaście, aż w końcu we wspólnym stanowisku ich ostateczna liczba wyniosła dwadzieścia dwa.

15 — Według A. Metzger, T. Kreutzer, *Richtlinie zum Urheberrecht in der Informationsgesellschaft – Privatkopie trotz technischer Schutzmaßnahmen, Multimedia und Recht*, 2002, Heft 3, s. 139, dyrektywa pozostawia państwom członkowskim spory margines swobody odnośnie do wprowadzenia w życie jej przepisów. Powodem tego jest to, że nie udało się porozumieć w kwestii głównych założeń przyszłego uregulowania w dziedzinie prawa autorskiego na poziomie europejskim. Według S. Guntrum, *Zur Zukunft der Privatkopie in der Informationsgesellschaft*, Hamburg 2007, s. 126, fakultatywny charakter i brzmienie europejskiego uregulowania ograniczającego w sprawie kopii na użytek prywatny oraz odpowiednie motywy przemawiają za znaczną swobodą w zakresie regulacji tego zagadnienia.

12 — A. Buhrow, *Richtlinie zum Urheberrecht in der Informationsgesellschaft, European Law Report*, 2001, Heft 10, s. 313, rozumie art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 jako polityczny kompromis, przy zawieraniu którego uwzględnione zostały różne tradycje prawnicze i stanowiska. Zdaniem autorki w związku z licznymi regulacjami zawierającymi ograniczenia rzeczywisty stopień harmonizacji pozostanie nieustalony aż do zakończenia procesu wprowadzania w życie we wszystkich państwach członkowskich.

fakultatywny, na co wskazuje już brzmienie tego uregulowania („może”), to jest pozostaje do uznania państw członkowskich¹⁶. Natomiast na centralne pytanie niniejszej sprawy, jak taki system wyrównawczy ma być ukształtowany w szczegółach, nie da się tak łatwo odpowiedzieć na podstawie samego brzmienia postanowień dyrektywy. Wymaga to szczegółowej wykładni dyrektywy, przy uwzględnieniu wszystkich metod wykładni będących do dyspozycji Trybunału.

sąd krajowy kolejności pytań. Pytania prejudycjalne od trzeciego do piątego, z uwagi na ich ścisły związek rzeczowy, powinny być rozpatrywane łącznie.

B — W przedmiocie dopuszczalności wniosku

1. Dopuszczalność przedmiotu wykładni i waga wniosku prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia sporu prawnego

45. Celem wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest przy rozsądnej ocenie pytań prejudycjalnych w gruncie rzeczy dowiedzenie się od Trybunału, gdzie przebiegają wyznaczone przez prawo wspólnotowe granice swobody państw członkowskich w zakresie transpozycji i jakich kryteriów muszą przestrzegać, kształtując tę „godziwą rekompensatę” z punktu widzenia zasad wytyczonych przez ustanawiającego dyrektywę. Dla przejrzystości w ramach oceny prawnej będę trzymać się podanej przez

46. Przed zbadaniem pytań prejudycjalnych należy jednak rozpatrzyć zarzut niedopuszczalności wniosku prejudycjalnego, postawiony przez rząd hiszpański, CEDRO i powódkę w postępowaniu przed sądem krajowym.

47. Rząd hiszpański i CEDRO podnoszą w szczególności, że pytania prejudycjalne są nieistotne dla rozstrzygnięcia postępowania przed sądem krajowym, ponieważ zastosować tu należy nie hiszpańskie uregulowania stanowiące transpozycję dyrektywy 2001/29, lecz uprzednie uregulowania. Powódka w postępowaniu przed sądem krajowym wskazuje natomiast na okoliczność, że dyrektywa 2001/29 przewiduje minimalną harmonizację, tak że pytanie, jak należy obliczać godziwą

16 — Podobnie S. Guntrum, ww. w przypisie 15, s. 118, 125; J. Plaza Penadés, *Propiedad intelectual y sociedad de la información, Contratación y nuevas tecnologías*, Madrid 2005, s. 147; R. Bércovitz Rodríguez-Cano, *El canon de copia privada: escaramuza sobre el fuero, Aranzadi Civil*, nr 14/2009, s. 1; B. Hugenholtz, L. Guibault, S. van Geffen, *The Future of Levies in a Digital Environment*, 2003, dostępne w Internecie (<http://www.ivir.nl/publications/other/DRM&levies-report.pdf>), s. 32, wskazują na to, że dyrektywa 2001/29 nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku wprowadzenia uregulowania zawierającego odstępstwa w odniesieniu do kopii na użytek prywatny. Ustawodawca krajowy może więc dowolnie całkowicie zakazać sporządzania kopii na użytek prywatny lub tylko częściowo zezwolić na ich sporządzanie.

rekompensatę z tytułu wykonania zwielokrotnień na użytek prywatny, nie jest pytaniem z zakresu prawa wspólnotowego, lecz prawa krajowego. Wskutek tego jej zdaniem chodzi tu wyłącznie o wykładnię stosownych uregulowań państwa członkowskiego.

48. Należy stwierdzić, że podniesiony przez wymienionych wyżej uczestników postępowania zarzut niedopuszczalności – mimo wyraźnych różnic w argumentacji – w zasadniczej części jest oparty na tym, iż ich zdaniem w kwestii rozwiązania sporu prawnego przed sądem krajowym nie chodzi o wykładnię prawa wspólnotowego, lecz raczej prawa krajowego. Ci uczestnicy postępowania podważają zatem z punktu widzenia prawa, po pierwsze, istnienie dopuszczalnego przedmiotu wykładni, a po wtóre, wagę wniosku prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia sporu prawnego. W następstwie tego wywodzą, iż Trybunał nie jest uprawniony do dokonywania wykładni przepisów prawa krajowego.

49. To ostatnie stwierdzenie jest wprawdzie słuszne, a także odpowiada utrwalonemu orzecnictwu Trybunału¹⁷, jednakże z orzecnictwa Trybunału wynika również, że z zasady nie ma on uprawnienia do podejmowania oceny powodów, które skłoniły sędziego krajowego do przedłożenia

określonego pytania¹⁸. Trybunał wskazał zatem ponownie na to, że w ramach współpracy między Trybunałem a sądami krajowymi na podstawie art. 234 WE wyłącznie do sądu krajowego, przed którym postępowanie się toczy i który jest zobowiązany w sprawie przed nim zawisłej orzec, należy dokonanie oceny, z uwzględnieniem szczególnych okoliczności zawisłej przed nim sprawy, zarówno w odniesieniu do tego, czy wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niezbędne do wydania wyroku w postępowaniu przed sądem krajowym, jak i ocena zasadności pytań, z którymi zwraca się on do Trybunału¹⁹.

50. A zatem, jeżeli zadawane przez sądy krajowe pytania dotyczą wykładni przepisu prawa wspólnotowego, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia²⁰, chyba iż jest oczywiste, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ma w rzeczywistości na celu skłonienie Trybunału do wydania orzeczenia na tle fikcyjnego sporu lub opinii doradczej w kwestiach o charakterze hipotetycznym czy też generalnym, lub że wykładnia prawa wspólnotowego, o którą się zwrócono we wniosku, nie ma żadnego związku z rzeczywistością lub przedmiotem sporu bądź też Trybunał nie dysponuje informacjami o stanie faktycznym i prawnym,

17 — Zobacz wyrok z dnia 23 listopada 1977 r. w sprawie 38/77 Enka, Rec. s. 2203, pkt 20.

18 — Zobacz A. Middeke, *Handbuch des Rechtsschutzes in der Europäischen Union*, 2. Aufl., München 2003, s. 226, pkt 38. Wyrok z dnia 12 lipca 1979 r. w sprawie 244/78 Union Laitière Normande, Rec. s. 2663, pkt 5.

19 — Zobacz m.in. wyroki: z dnia 18 października 1990 r. w sprawach połączonych C-297/88 i C-197/89 Dzodzi, Rec. s. I-3763, pkt 33, 34; z dnia 8 listopada 1990 r. w sprawie C-231/89 Gmurzynska-Bscher, Rec. s. I-4003, pkt 18, 19; z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie C-28/95 Leur-Bloem, Rec. s. I-4161, pkt 24; z dnia 29 stycznia 2008 r. w sprawie C-275/06 Promusicae, Zb.Orz. s. I-271, pkt 36; z dnia 12 lutego 2008 r. w sprawie C-2/06 Kempster, Zb.Orz. s. I-411, pkt 42.

20 — Zobacz m.in. wyroki: z dnia 13 marca 2001 r. w sprawie C-379/98 PreussenElektra, Rec. s. I-2099, pkt 38; z dnia 22 maja 2003 r. w sprawie C-18/01 Korhonen i in., Rec. s. I-5321, pkt 19; z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie C-380/01 Schneider, Rec. s. I-1389, pkt 21; z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie C-295/05 Asemfo, Zb.Orz. s. I-2999, pkt 30; z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawach połączonych C-261/07 i C-299/07 VTB-VAB, Zb.Orz. s. I-2949, pkt 32.

które są niezbędne do udzielenia przydatnej odpowiedzi na przedłożone mu pytania²¹.

rekompensaty” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29.

51. Jeśli chodzi o niniejsze postępowanie w trybie prejudycjalnym, Trybunał bezspornie proszony jest przede wszystkim o wykładnię art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29. Stanowi to niewątpliwie dopuszczalny przedmiot wykładni zgodnie z art. 234 ust. 1 lit. b) WE. Co się tyczy wagi wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dla rozstrzygnięcia sporu prawnego, to brak jest przesłanek dla tezy, iż pytania prejudycjalne nie mają związku ze sporem prawnym przed sądem krajowym. Jest raczej odwrotnie, zwłaszcza że sąd krajowy w swym postanowieniu odsyłającym²² kilkakrotnie wskazuje, że odpowiedź na pytania prejudycjalne będzie miała wpływ na orzeczenie w sporze prawnym, stanowiącym podstawę do wystąpienia o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, ponieważ zależy od niej to, na ile powódce w postępowaniu przed sądem krajowym przysługuje prawo do godziwej rekompensaty. Zgodnie z wywoływem sądu odsyłającego zależy to mianowicie od tego, czy obowiązujące uregulowanie hiszpańskie w swym konkretnym kształcie jest w ogóle zgodne z pojęciem godziwej rekompensaty w prawie wspólnotowym – inaczej mówiąc, czy odpowiada ono wymogom „godziwej

52. Na tym tle dla oceny dopuszczalności rozpatrywanego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest zasadniczo nieistotne, o zastosowanie jakich krajowych uregulowań dokładnie chodzi w postępowaniu krajowym. Ocena tego należy do kompetencji sędziego krajowego, który jest właściwy do dokonywania wykładni i stosowania prawa krajowego w sprawie przed sądem krajowym.

53. Tym samym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

2. W przedmiocie argumentu dotyczącego późniejszego wprowadzenia pojęcia godziwej rekompensaty do hiszpańskiego prawa autorskiego

21 — Zobacz m.in. wyroki z dnia 16 grudnia 1981 r. w sprawie 244/80 Foglia, Rec. s. 3045, pkt 18; z dnia 15 czerwca 1995 r. w sprawach połączonych od C-422/93 do C-424/93 Zabala Erasun i in., Rec. s. I-1567, pkt 29; z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 Bosman, Rec. s. I-4921, pkt 61; z dnia 12 marca 1998 r. w sprawie C-314/96 Djabali, Rec. s. I-1149, pkt 19; ww. w przypisie 20 wyroki: w sprawie PreussenElektra, pkt 39; w sprawie Schneider, pkt 22; wyrok z dnia 1 kwietnia 2008 r. w sprawie C-212/06 Gouvernement de la Communauté française und Gouvernement wallon, Zb.Orz. s. I-1683, pkt 29; ww. w przypisie 20 wyrok w sprawie VTB-VAB, pkt 33.

22 — Zobacz s. 2 i 13 postanowienia odsyłającego.

54. Dla pełnego obrazu sprawy chciałabym w tym kontekście ustosunkować się do argumentów rządu hiszpańskiego, zgodnie z którymi wykładnia dyrektywy 2001/29 nie jest konieczna do rozstrzygnięcia sporu prawnego, gdyż pojęcie godziwej rekompensaty („compensación equitativa”) w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 zostało wprowadzone do art. 25 TRLPI jako

zastępcze dla dotychczas używanego pojęcia godziwego wynagrodzenia („remuneración equitativa”) dopiero ustawą 23/2006 z dnia 7 lipca 2006 r.

55. Na wstępie należy stwierdzić, że rząd hiszpański ani nie wyjaśnił, ani nie wykazał, na ile pojęcie używane poprzednio w ustawodawstwie hiszpańskim różni się od pojęcia godziwej rekompensaty, jeśli chodzi o jego treść normatywną. Niejasne pozostaje w szczególności, czy ustawodawca hiszpański nie chciał poprzez tę zmianę dokonać jedynie doprecyzowania semantycznego, by dostosować terminologię swego krajowego prawa autorskiego do dyrektywy 2001/29. To ostatnie wydaje się bardziej prawdopodobne ze względu na niewielki zakres zmian w jego brzmieniu²³.

56. Z kolei należy przypomnieć, że postępowanie w trybie z art. 234 WE polega na współpracy między Trybunałem a sądami krajowymi, w ramach której w kompetencji Trybunału nie leży wypowiedzanie się w kwestii wykładni przepisów krajowych ani orzekanie o poprawności wykładni zastosowanej przez sąd krajowy²⁴. Trybunał w ramach podziału kompetencji pomiędzy sądami wspólnotowymi i sądami w państwach członkowskich w odniesieniu do ram faktycznych i prawnych, w które wpisują się pytania prejudycjalne, powinien raczej w aspekcie procesowym z zasady kierować się ustaleniami sądu odsyłającego²⁵. Ponieważ tego aspektu sąd odsyłający nie sformułował jako problemu, w dalszym wywodzie należy wychodzić z założenia, iż nie jest on relewantny dla niniejszego postępowania w trybie prejudycjalnym.

57. Wobec konieczności udzielenia sędziemu krajowemu na jego pytania prejudycjalne odpowiedzi istotnej dla sprawy²⁶ uważam mimo to za konieczne wskazanie z przeczności na to, iż gdyby w ramach postępowania przed sądem krajowym – choćby na podstawie podjętego dostosowania hiszpańskiego

23 — Zobacz preambuła (akapit pierwszy, ustęp czwarty) ustawy 23/2006 z dnia 7 lipca 2006 r., w której można przeczytać, że transpozycja dyrektywy 2001/29 do hiszpańskiego prawa miała w pierwszej kolejności na celu zasadę „dosłownej transpozycji” tekstu tej dyrektywy oraz „dokonanie jak najmniejszych zmian obowiązującego ustawodawstwa”. G. Ruiz Zapatero, *Naturaleza y límites constitucionales de la compensación equitativa por copia digital privada establecida en la Ley 23/2006 de modificación del texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, Jurisprudencia Tributaria Aranzadi*, 2007, Heft 7, reprezentuje pogląd, że pierwotne sformułowanie art. 25 TRLPI nie mogło być dalej stosowane z uwagi na używanie odmiennych określeń w stosunku do dyrektywy 2001/29. W ustawie 23/2006 dokonano koniecznego doprecyzowania przede wszystkim natury technicznej. R. Falcón Tella, *op.cit.* w przypisie 2, s. 4, wyjaśnia, iż zmiana dotychczas używanego pojęcia godziwego wynagrodzenia w art. 25 TRLPI wynikała z zamiaru przejścia terminologii stosowanej w dyrektywie 2001/29.

24 — Zobacz podobnie wyroki: z dnia 3 października 2000 r. w sprawie C-58/98 Corsten, Rec. s. I-7919, pkt 24; z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych C-482/01 i C-493/01 Orfanopoulos i Oliveri, Rec. s. I-5257, pkt 42.

25 — Zobacz wyroki: z dnia 25 października 2001 r. w sprawie C-475/99 Ambulanz Glöckner, Rec. s. I-8089, pkt 10; z dnia 13 listopada 2003 r. w sprawie C-153/02 Neri, Rec. s. I-13555, pkt 34, 35; ww. przypisie 24 wyrok w sprawie Orfanopoulos i Oliveri, pkt 42; wyrok z dnia 21 kwietnia 2005 r. w sprawie C-267/03 Lindberg, Zb.Orz. s. I-3247, pkt 41, 42.

26 — Z orzecznictwa wynika, że Trybunał na przedłożone mu pytania powinien udzielać odpowiedzi służących wyjaśnieniu sprawy. Zobacz wyroki: z dnia 21 kwietnia 1991 r. w sprawie C-41/90, Höfner i Elser, Rec. s. I-1979, pkt 16; z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie C-445/06 Danske Slagterier, Zb.Orz. s. I-2119, pkt 29; z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawach połączonych C-402/07 i C-432/07 Sturgeon i in., Zb.Orz. s. I-10923, pkt 28.

prawa materialnego do wymogów dyrektywy – doszło do konieczności dokładnego ustalenia właściwych pod względem czasowym przepisów prawa krajowego, to należy uwzględnić okoliczności, że fakty, które dały powód do tego sporu prawnego, zdarzyły się w okresie między wrześniem 2002 r. a wrześniem 2004 r., a tym samym w przeważającej części w okresie, gdy po pierwsze dyrektywa 2001/29 już obowiązywała, a po drugie, gdy państwa członkowskie były zobowiązane uchwalić przepisy wymagane do jej transpozycji. Z art. 13 ust. 1 dyrektywy 2001/29 wynika bowiem, że państwa członkowskie były zobowiązane do wprowadzenia w życie wymaganych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych, by spełnić wymagania określone w tej dyrektywie, przed dniem 22 grudnia 2002 r.

z postanowieniami dyrektywy²⁷. Obowiązek dokonywania wykładni w sposób zgodny z postanowieniami dyrektywy oznacza dokonywanie wykładni prawa krajowego tak dalece, jak jest to możliwe, w świetle brzmienia dyrektywy i realizowanego przez nią celu, tak by osiągnięte zostały rezultaty wskazane dyrektywą, przychylając się do najbardziej zgodnej z tym celem wykładni przepisów krajowych oraz do przedstawienia rozstrzygnięcia zgodnego z postanowieniami tej dyrektywy²⁸.

C — W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

58. Gdyby pojęcie godziwej rekompensaty zostało przyjęte do hiszpańskiego prawa autorskiego dopiero później, ustawą nowelizującą 23/2001 z dnia 7 lipca 2006 r. i nie było w sensie prawnym identyczne z pojęciem poprzednim, to należy wskazać, że sądy hiszpańskie, w każdym razie od upływu terminu do dokonania transpozycji, były zobowiązane do dokonywania wykładni zgodnie z dyrektywą. Według orzecznictwa Trybunału z chwilą upływu terminu do dokonania transpozycji istnieje bowiem dla sądów krajowych ogólny obowiązek dokonywania wykładni przepisów prawa wewnętrznego w sposób zgodny

59. Występując z pierwszym pytaniem prejudycjalnym, sąd krajowy pragnie ustalić, czy pojęcie godziwej rekompensaty w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 wiąże się z dokonaniem harmonizacji i czy chodzi w tym przypadku o pojęcie wspólnotowe, któremu należy nadawać autonomiczną wykładnię wspólnotową.

60. Sama dyrektywa 2001/29 nie zawiera ustawowej definicji tego pojęcia. Tym samym

27 — Wyroki: z dnia 4 lipca 2006 r. w sprawie C-212/04 Adeneler i in., Zb.Orz. s. I-6057, pkt 115; z dnia 14 stycznia 2010 r. w sprawie C-304/08 Plus Warenhandels-gesellschaft, Zb.Orz. s. I-217, pkt 17.

28 — Zobacz wyrok z dnia 5 października 2004 r. w sprawach połączonych C-397/01-C-403/01 Pfeiffer i in., Zb.Orz. s. I-8835, pkt 115, 116, 118 i 119; ww. w przypisie 27 wyrok w sprawie Adeneler i in., pkt 111.

powstaje pytanie, czy okoliczność ta stoi na przeszkodzie zakwalifikowaniu go jako pojęcia z zakresu prawa wspólnotowego.

61. Za taką kwalifikacją przemawia choćby utrwalone tymczasem orzecznictwo Trybunału²⁹, zgodnie z którym wymogi jednolitego stosowania prawa wspólnotowego i zasada równości wymagają, by pojęciom z przepisu prawa wspólnotowego niezawierającym wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich w celu ustalenia ich treści i znaczenia nadawać zwykle w całej Wspólnocie autonomiczną i jednolitą wykładnię, przy czym wykładni tej należy dokonywać, uwzględniając kontekst uregulowania prawnego i jego cel. Jeżeli jednak prawodawca wspólnotowy wskazuje we wspólnotowym akcie prawnym w dorozumiany sposób na zwyczaje w poszczególnych państwach członkowskich, to do kompetencji Trybunału nie należy nadawanie używanemu pojęciu jednolitej definicji w ramach prawa wspólnotowego³⁰.

62. Przy tego rodzaju dorozumianym wskazaniu na krajowe zwyczaje czy wręcz uregulowania do celów wyjaśnienia znaczenia pojęcia jednocześnie rezygnuje się z definicji w prawie wspólnotowym. Tu prawo krajowe ma w ramach prawa wspólnotowego moc

wykładni. Odniesienia tego rodzaju są nieodzowne zwłaszcza wówczas, gdy ze względu na niewykonywanie lub nawet brak kompetencji prawodawczej w konkretnej dziedzinie Wspólnota nie stworzyła jednolitej terminologii w prawie wspólnotowym. Są one zatem skutkiem zasad ograniczonego upoważnienia szczegółowego i pomocniczości, inherentnych dla prawa wspólnotowego na podstawie art. 5 WE³¹.

63. Ponieważ w dyrektywie 2001/29 nie ma wyraźnego odniesienia do prawa państw członkowskich, przemawia to w zasadzie za zakwalifikowaniem rozpatrywanego pojęcia jako pojęcia prawa wspólnotowego.

64. Wymienione wyżej orzecznictwo należy rozumieć tak, że z uwagi na konieczność dokonania jednolitej wykładni oraz na zasadę równości punktem wyjścia dla Trybunału powinno być założenie wykładni autonomicznej, które jednak w pewnych okolicznościach może zostać podważone³², jeżeli niemożliwe

29 — Zobacz m.in. wyroki: z dnia 18 stycznia 1984 r. w sprawie 327/82 Ekro, Rec. s. 107, pkt 11; z dnia 19 września 2000 r. w sprawie C-287/98 Linster, Rec. s. I-6917, pkt 43; z dnia 9 listopada 2000 r. w sprawie C-357/98 Yiadom, Rec. s. I-9265, pkt 26; z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie C-245/00 SENA, Rec. s. I-1251, pkt 23; z dnia 12 października 2004 r. w sprawie C-55/02 Komisja przeciwko Portugalii, Zb.Orz. s. I-9387, pkt 45; z dnia 27 stycznia 2005 r. w sprawie C-188/03 Junk, Zb.Orz. s. I-885, pkt 27–30; z dnia 7 grudnia 2006 r. w sprawie C-306/05 SGAE, Zb.Orz. s. I-11519, pkt 31.

30 — Zobacz ww. w przypisie 29 wyrok w sprawie Ekro, pkt 14.

31 — Odnosnie do tej kwestii zobacz moją opinię z dnia 3 maja 2007 r. w sprawie C-62/06 ZF Zefeser, Zb.Orz. s. I-11995, pkt 32, 33.

32 — Tak zdaniem K. Riesenhubera, *Europäische Methodenlehre*, Berlin 2006, s. 247, pkt 7.

jest opracowanie jednolitego pojęcia³³ lub gdy wymaga tego tylko częściowo dokonana harmonizacja³⁴.

65. Takie okoliczności nie występują tymczasem w niniejszej sprawie, ponieważ treść tego pojęcia da się wystarczająco dokładnie ustalić drogą analizy systematycznej i teleologicznej poszczególnych postanowień dyrektywy, z uwzględnieniem jej motywów. Stosownie do orzecznictwa Trybunału przy dokonywaniu wykładni przepisu wspólnotowego należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi³⁵.

66. Pojęcie to jest zatem używane w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 do opisanie treści „warunku”. Zgodnie z początkowym wywoдем państwa członkowskie muszą spełnić ten warunek wówczas, gdy przewidują wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do przewidzianego w art. 2 tej dyrektywy prawa zwielokrotniania. Z kolei motyw 35 wspomnianej dyrektywy wyjaśnia cel takiej godziwej rekompensaty. Zgodnie z nim chodzi o to,

by podmiot praw autorskich otrzymał stosowne wynagrodzenie za korzystanie z jego utworu lub innych przedmiotów objętych ochroną. Jednak również z innych motywów, na przykład z motywów 31 i 32 rzeczony dyrektywy, można wyprowadzić poszczególne wspólnotowoprawne wymogi, podlegające jeszcze dokładniejszemu omówieniu w ramach niniejszej opinii, które muszą spełnić państwa członkowskie przy ustalaniu takiej rekompensaty. Dyrektywę 2001/29 cechuje zatem taki stopień regulacji, który – jak trafnie stwierdza rząd Zjednoczonego Królestwa³⁶ – pozwala stosującemu przepisy prawa określić przynajmniej główne założenia takiej godziwej rekompensaty.

67. Za zakwalifikowaniem tego pojęcia jako pojęcia prawa wspólnotowego przemawia także sam cel dyrektywy 2001/29, którym jest harmonizacja określonych aspektów prawa autorskiego i praw pokrewnych w ramach społeczeństwa informacyjnego i zapobieżenie tą drogą zakłóceniom konkurencji na rynku wewnętrznym, które mogłyby wynikać z różnic w uregulowaniach w państwach członkowskich. Dostosowywanie ustawodawstw, jeśli nie chce rozminąć się ze swym celem ustawodawczym, zakłada w sposób konieczny rozwój autonomicznych koncepcji prawa wspólnotowego, w tym jednolitą

33 — Zobacz wyroki: z dnia 7 lipca 1992 r. w sprawie C-369/90 Micheletti i in., Rec. s. I-4239, pkt 10–15, w odniesieniu do pojęcia obywatelstwa; z dnia 6 października 1976 r. w sprawie 12/76 Tessili, Rec. s. 1473, pkt 14, w odniesieniu do pojęcia miejsca wykonania zobowiązania w ramach Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych.

34 — Zobacz wyrok z dnia 11 lipca 1985 r. w sprawie 105/84 Danmols Inventar, Rec. s. 2639, pkt 22–27, odnośnie do pojęcia pracownika w znaczeniu dyrektywy Rady nr 77/187/EWG z dnia 14 lutego 1977 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów (Dz.U. L 61, s. 26).

35 — Zobacz m.in. wyroki: z dnia 19 września 2000 r. w sprawie C-156/98 Niemcy przeciwko Komisji, Rec. s. I-6857, pkt 50; z dnia 6 lipca 2006 r. w sprawie C-53/05 Komisja przeciwko Portugalii, Zb.Orz. s. I-6215, pkt 20; ww. w przypisie 29 wyrok w sprawie SGAE, pkt 34.

36 — Zobacz pkt 16 pisma procesowego rządu Zjednoczonego Królestwa.

terminologię³⁷. Musi być możliwe własne tworzenie pojęć niezależnie od tego, czy państwa członkowskie mają prawo do pewnej swobody w aspekcie transpozycji dyrektywy. Troska prawodawcy wspólnotowego o możliwie jednolitą wykładnię dyrektywy 2001/29 znalazła swoje odbicie między innymi w jej motywie 32, w którym wzywa się państwa członkowskie do stosowania wyjątków i ograniczeń odnoszących się do prawa do zwielokrotniania w sposób spójny. Niejednolita wykładnia centralnego pojęcia godziwej rekompensaty zawartego w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 udaremniałaby wręcz realizację tego celu.

68. Powyższe rozważania potwierdza wyrok w sprawie SENA³⁸, w którym Trybunał

miał dokonać wykładni pojęcia godziwego wynagrodzenia w rozumieniu art. 8 ust. 2 dyrektywy Rady 92/100/EWG z dnia 19 listopada 1992 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej³⁹. Trybunał powołał się tam najpierw na przywołane wyżej orzecznictwo dotyczące autonomicznej wykładni pojęć wspólnotowych⁴⁰, by następnie wskazać na fakt, że dyrektywa 92/100 nie dostarcza definicji tego pojęcia⁴¹. Wyszedł on przy tym wyrażnie z założenia, że prawodawca wspólnotowy świadomie odszedł od ustalenia szczegółowej i obowiązującej metody obliczania tego wynagrodzenia⁴². Tym samym uznał jednoznacznie uprawnienie państw członkowskich do samodzielnego ustalania w poszczególnych przypadkach takiego „godziwego wynagrodzenia” poprzez „ustalenie rzeczowych kryteriów, zapewniające przestrzeganie tego pojęcia wspólnotowego w granicach ustalanych przez prawo wspólnotowe, a w szczególności przez dyrektywę”⁴³ i ograniczył się do wezwania państw członkowskich do możliwie jednolitego przestrzegania pojęcia „godziwego wynagrodzenia” w ramach Wspólnoty, zgodnie z celami dyrektywy 92/100, w szczególności sformułowanymi w jej motywach⁴⁴. Należy przy tym podkreślić, że okoliczność, iż to pojęcie wymagało konkretyzacji poprzez kryteria pozostające do ustalenia przez prawo krajowe, nie powstrzymała Trybunału przed oświadczeniem, że pojęcie godziwego wynagrodzenia zgodnie z art. 8 ust. 2 dyrektywy 92/100 powinno we wszystkich państwach członkowskich podlegać jednolitej wykładni i jednolicie zostać przez każde państwo

37 — Zdaniem K. Riesenhubera, op.cit. w przypisie 32, s. 246, pkt 6, dostosowywanie ustawodawstw oznacza, że stworzona ma zostać autonomiczna koncepcja prawa wspólnotowego. Kto chce zbliżyć, musi stworzyć kryteria. Przez dynamiczne odesłanie do każdorazowego stanu krajowej wykładni prawo wspólnotowe pozbawione zostałoby swojej autonomiczności, a w razie statycznego odesłania do pierwotnego stanu stałoby się skostniałe. P. Rott, *What is the Role of the ECJ in EC Private Law?*, *Hanse Law Review*, nr 1/2005, s. 8, wskazuje na to, że zasada autonomicznej wykładni sprawia trudności w takich przypadkach, w których prawo wspólnotowe używa klauzul generalnych. Autor zdecydowanie opowiada się przeciwko pozostawieniu państwom członkowskim swobody stworzenia własnej wykładni tego pojęcia. To stanowisko jest nie do zaakceptowania, jeżeli Wspólnota dąży do harmonizacji systemów prawnych państw członkowskich na podstawie art. 95 W.E. Używanie klauzul generalnych jest ogólnie przyjętą techniką regulacji w europejskich ustawodawstwach kontynentalnych, która znajduje zastosowanie wtedy, kiedy nie jest możliwe pierwotne zdefiniowanie określonych okoliczności stanu faktycznego. Nie może to jednak mieć na celu ograniczenia wpływu prawa wspólnotowego na ustawodawstwa państw członkowskich.

38 — Wyżej wymieniony w przypisie 29.

39 — Dz.U. L 346, s. 61.

40 — Wyżej wymieniony w przypisie 29 wyrok w sprawie SENA, pkt 21.

41 — Ibidem, pkt 7, 25, 34.

42 — Ibidem, pkt 32.

43 — Ibidem, pkt 34.

44 — Ibidem, pkt 36.

członkowskie wprowadzone w życie⁴⁵. Tym samym Trybunał także w szczególnych okolicznościach, które cechowały tę sprawę, mógł w efekcie potwierdzić właściwość tego terminu jako pojęcia prawa wspólnotowego i konieczność dokonania autonomicznej wykładni wspólnotowej.

69. Wydaje mi się możliwe przeniesienie tych zasad na sprawę zawisłą przed sądem krajowym, zwłaszcza że przedmiotem niniejszej sprawy także jest wykładnia pojęcia prawnego z dziedziny prawa autorskiego Wspólnoty, które na skutek wybranej przez ustawodawcę wspólnotowej formy regulacji jest podobnie nieokreślone i wymaga konkretyzacji.

70. Za kwalifikacją tego pojęcia jako pojęcia wspólnotowoprawnego można na zakończenie przytoczyć jeszcze jeden argument, opierający się na historycznej wykładni dyrektywy 2001/29. Z historii powstania tej dyrektywy można wywnioskować, że w przypadku pojęcia godziwej rekompensaty w art. 5 ust. 2 lit. b) miało chodzić o „nowe pojęcie”, które wobec braku definicji ustawowej w propozycji Komisji wymagała ustalenia przez Radę

wytycznych dla jej stosowania⁴⁶. Wytyczne te można obecnie odnaleźć w motywie 35 dyrektywy 2001/29. Wynika z nich, że wolą prawodawcy wspólnotowego było wprowadzenie nowej koncepcji na płaszczyźnie wspólnotowej, bez nawiązywania do pojęć istniejących już w prawie autorskim państw członkowskich tudzież w prawie międzynarodowym⁴⁷. To odróżnia owo pojęcie od na przykład używanego w art. 5 i art. 8 ust. 2 dyrektywy 2006/115 pojęcia godziwego wynagrodzenia, które ma swoje źródło w międzynarodowym prawie autorskim⁴⁸ i zostało dosłownie przejęte do wspólnotowego systemu prawnego.

71. Wybór nowej koncepcji w zakresie wynagradzania autorów w przypadku kopii na użytek prywatny, z uwzględnieniem historii jej powstania, potrzeby jej uściślenia, autonomii w stosunku do pojęć używanych w państwach

46 — Zobacz wspólne stanowisko nr 48/2000 (WE) z dnia 28 września 2000 r., uzgodnione przez Radę zgodnie z procedurą art. 251 traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską w odniesieniu do uchwalenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. C 344, s. 1), motyw 19.

47 — Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału należy w miarę możliwości dokonywać wykładni uregulowań prawa wspólnotowego w świetle prawa międzynarodowego, w szczególności kiedy wprowadzają one w życie postanowienia zawartej przez Wspólnotę umowy międzynarodowej (zob. m.in. wyroki: z dnia 10 września 1996 r. w sprawie C-61/94 Komisja przeciwko Niemcom, Rec. s. I-3989, pkt 52; z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie C-341/95 Bettati, Rec. s. I-4355, pkt 20; ww. w przypisie 29 wyrok w sprawie SGAE, pkt 35). Określone umowy dotyczące międzynarodowego prawa autorskiego przewidują możliwości państw-sygnatariuszy dotyczące wprowadzenia w szczególnych przypadkach ograniczeń i wyjątków w odniesieniu do przyznanych twórcom utworów praw, jak np. przewidziana konwencja berneńska (art. 9), Traktat o prawie autorskim światowej Organizacji Własności Intelektualnej (art. 10) i Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej, TRIPS (art. 13). Nie wynika z tego jednak koncepcja, która dokładnie odpowiadałaby pojęciu godziwej rekompensaty w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29.

48 — Zobacz art. 11 bis ust. 2 i art. 13 ust. 1 zrewidowanej konwencji berneńskiej.

45 — Ibidem, pkt 38.

członkowskich i w prawie międzynarodowym, a także celu harmonizacji zawartego w dyrektywie 2001/29, wydaje się zatem wynikiem dążenia prawodawcy wspólnotowego do uwzględnienia istniejących już uregulowań krajowych, wynikających z odmiennych tradycji prawnych państw członkowskich. Równocześnie nasuwa się przypuszczenie, że musiało mu zależeć na wypracowaniu koncepcji poddającej się możliwie elastycznej, regularnej kontroli, w zależności od rozwoju technologicznego i gospodarczego⁴⁹.

72. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, na pierwsze pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, że pojęcie godziwej rekompensaty w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 jest autonomicznym pojęciem prawa wspólnotowego, które powinno we wszystkich państwach członkowskich mieć jednolitą wykładnię i być transponowane przez wszystkie państwa członkowskie, przy czym państwa te powinny ustalić obowiązujące na ich terytorium kryteria, które najlepiej pozwolą zapewnić stosowanie tego pojęcia wspólnotowego w granicach ustalonych przez prawo wspólnotowe, a w szczególności przez dyrektywę 92/100.

D — W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego

73. Poprzez pytanie drugie sąd krajowy zmierza w istocie do ustalenia, czy państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia równowagi między podmiotami praw własności intelektualnej a zobowiązanymi bezpośrednio lub pośrednio do płacenia rekompensaty. W przypadku odpowiedzi twierdzącej sąd krajowy zastanawia się, czy legitymację dla wprowadzenia zamierzonej godziwej rekompensaty stanowi wyrównanie szkody podmiotów praw.

74. Pierwsza część pytania z mojego punktu widzenia wymaga zasadniczo odpowiedzi twierdzącej. Konieczność zapewnienia takiej równowagi wynika w pierwszym rzędzie z motywu 31 dyrektywy 2001/29, zawierającego odniesienie do zabezpieczenia „właściwej równowagi praw i interesów” między różnymi kategoriami podmiotów praw autorskich a użytkownikami przedmiotów objętych ochroną. Z kolei brzmienie art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy wskazuje wyraźnie, że ograniczenie odnoszące się do kopii na użytek prywatny podlega warunkowi „godziwej rekompensaty”. To pojęcie już w warstwie semantycznej implikuje pewne zrównoważenie między sprzecznymi interesami. Niezależnie od tego sięgnięcie przez ustawodawcę wspólnotowego do pojęcia właściwie z zakresu filozofii prawa, jakim jest pojęcie „godziwości” [w polskim systemie prawnym używane jako synonim pojęcia „sprawiedliwości”] umożliwia głębsze zrozumienie motywów

49 — Tak również F. Carbajo Cascón, *Copia privada y compensación equitativa*, *Noticias de la Unión Europea*, nr 286/2008, s. 34 i nast.

legislacyjnych stojących za tą regulacją. W tym kontekście przypomnienia wymaga choćby Arystoteles, który w swym dziele *Etyka nikomachejska* podjął pierwszą próbę badania dogmatycznego i strukturyzacji tego pojęcia, stwierdzając przy tym, że godziwość jest nie tylko jedną z cnót, lecz powinna być rozpatrywana zawsze w odniesieniu do innych. Stąd też niesprawiedliwie postępuje ten, kto domaga się więcej, niż należy mu się zgodnie z ustawą. Niegodziwość panuje także w odwrotnym przypadku, gdy ktoś otrzymuje zbyt mało w stosunku do swoich świadczeń. Zadanie stworzenia równości, a tym samym godziwości przypada zdaniem Arystotelesa zwykle sędziemu (dikastes). Rzeczą szczególną jest przy tym, że dla zobrazowania swych tez o „sprawiedliwości wyrównawczej” (iustitia commutativa) wskazuje on między innymi na prawo artysty do otrzymywania za swe utwory stosownego jakościowo i ilościowo wynagrodzenia⁵⁰. Stąd wniosek, że godziwy charakter rekompensaty, jak słusznie stwierdził rząd Zjednoczonego Królestwa, musi zostać osiągnięty drogą równoważenia interesów podmiotów praw i użytkowników.

lub pośrednio do płacenia takiej godziwej rekompensaty”, nie może pozbawić tego rozumowania słuszności. To raczej pytanie prejudycjalne musi zostać umiejscowione w prawidłowym kontekście, co wymaga kilku wyjaśnień z mojej strony. Formalny status dłużnika z tytułu rekompensaty jako taki nie mówi jeszcze nic o tożsamości osoby fizycznej w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, która korzysta z regulacji dotyczącej sporządzania kopii na użytek prywatny. W mojej opinii powinno się raczej brać pod uwagę tę osobę, a nie dłużnika. Ponieważ użytkownik ma ponosić ekonomiczne obciążenie z tytułu rekompensaty według maksymy cuius commoda, eius incommoda⁵¹, także jego interesy powinny być uwzględniane przy równoważeniu interesów. Wydaje mi się to bardziej odpowiadać woli prawodawcy wspólnotowego wyrażonej w motywie 31 dyrektywy 2001/29.

75. Okoliczność, że sąd krajowy w swym pytaniu nie odnosi się wyraźnie do „użytkowników”, lecz do „zobowiązanych bezpośrednio

76. Niezależnie od tego art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie stanowi, kto w ogóle ma być zobowiązany do zapłaty. Także motywy 35

50 — Zobacz Arystoteles, *Etyka nikomachejska*, księga piąta, rozdział siódmy – Sprawiedliwość wyrównawcza, 322 p.n.e., 1132b. Stwierdzono tam, że „to co zostało wypowiedziane, zachowuje swą wagę także w innym aspekcie w odniesieniu do osiągnięć innych sztuk. Nie istniałaby, gdyby artysta nie starał się stworzyć produktu, podlegającego ocenie ilościowej i jakościowej i nie został stosownie do tego wynagrodzony zarówno ilościowo, jak i jakościowo” [tłumaczenie za niemieckim wydaniem: Eugen Rolfes, hrsg. von Günther Bien, 4. Aufl., Hamburg 1985, s. 110; polskie wydanie *Etyki nikomachejskiej* ukazało się w tłumaczeniu Danieli Gromskiej, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007 – przyp. tłum.].

51 — Ta maksyma z prawa rzymskiego mówi, że ten, kto czerpie korzyści z rzeczy, powinien także ponosić związane z tym niedogodności. Zgodnie z argumentami hiszpańskiego rządu zasada ta leży u podstaw hiszpańskiego systemu opłat.

tej dyrektywy nie jest pomocny przy dokonywaniu wykładni. W pewnych warunkach dłużnikiem może być też sam użytkownik, jak ma to miejsce w przypadku przewidzianego w art. 8 ust. 2 dyrektywy 92/100 „godziwego wynagrodzenia”⁵². Z kolei należy uwzględnić, że w systemie zryczałtowanej rekompensaty za pośrednictwem opłaty takiej jak przewidziana w hiszpańskim systemie prawnym zobowiązani bezpośrednio do płacenia takiej godziwej rekompensaty, to jest sprzedawcy i importerzy zgodnie z art. 25 ust. 4 lit. a) TRLPI, z reguły będą przenosić tę opłatę poprzez cenę zakupu dalej na klientów, a tym samym ostatecznie na użytkowników⁵³. To uregulowanie okazuje się w efekcie neutralne dla sprzedawców i importerów, jak słusznie zauważa rząd niemiecki⁵⁴. Wprawdzie powinni oni odprowadzać zryczałtowaną rekompensatę na rzecz autorów, jednakże nie ponoszą z tego tytułu żadnego uszczerbku, ponieważ otrzymują zwrot tej rekompensaty od użytkowników poprzez cenę zakupu. W tym sensie nie byłoby prawidłowe branie pod uwagę tylko interesów dłużników z tytułu rekompensaty. Nie wyklucza to jednak, iż w pewnych okolicznościach nabiorą oni

znaczenia, na przykład działając w interesie użytkowników.

77. Pierwsza część pytania ma zatem sens dopiero wówczas, gdy używane przez sąd krajowy wyrażenie „pośrednio zobowiązani do płacenia” rozumie się nietechnicznie, to jest tak, że obejmuje ono użytkowników ponoszących ostatecznie ekonomiczne obciążenie wynikające z rekompensaty. W takim przypadku znalazłoby zastosowanie wcześniejsze rozważania.

52 — Artykuł 8 ust. 2 dyrektywy 92/100 stanowi: „Państwa członkowskie ustanawiają prawo w celu zapewnienia wypłaty jednorazowego godziwego wynagrodzenia płatnego przez użytkownika, jeżeli fonogram odtworzony do celów handlowych lub powielenie takiego fonogramu zostanie użyte do nadania przez środki bezprzewodowe lub w jakikolwiek sposób odtworzone publicznie, oraz zapewnią jego podział między wykonawców i producentów fonogramów”.

53 — Z takiego założenia najwyraźniej wychodzi R. Falcón Tella, *El llamado „canon por derechos de autor”* (Copyright Levy) o compensación equitativa por copia privada (II): antecedentes y configuración en la Ley 23/2006, de 7 julio (RCL 2006, 1386), *Quincena Fiscal Aranzadi*, nr 17/2006, s. 1, wskazujący na sens i cel podatku, który jego zdaniem polega na zapewnieniu współudziału w sprawiedliwym wynagrodzeniu sprzedawców i – za ich pośrednictwem – kupujących urządzenia, sprzęt i nośniki mające związek z cyfrowym zwielokrotnianiem. Zobacz także ww. w przypisie 49 F. Carballo Cascón, s. 26, który wskazuje na to, że zobowiązani do płacenia producenci, importerzy i sprzedawcy z reguły przenosili opłacenie tego podatku na klientów poprzez wliczenie go w cenę zakupu, zapewniając tym samym równowagę pomiędzy interesami twórców i użytkowników. Podobnie też R. Bércovitz Rodríguez-Cano, *Compensación equitativa por copia privada, Aranzadi Civil*, nr 16/2007, s. 2 i ww. w przypisie 16 pozycja tego autora, s. 1.

54 — Zobacz pismo rządu niemieckiego, pkt 26.

78. W odniesieniu do drugiej części pytania należy na wstępie wskazać, że „godziwa rekompensata” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie ma na celu zapewnienia odszkodowania dla podmiotów praw z tytułu nielegalnych działań w związku z niedozwolonym zwielokrotnianiem utworów i innych przedmiotów objętych ochroną. Roszczenie o rekompensatę przysługuje w związku z kopią na użytek prywatny tylko wówczas, gdy jest ona dozwolona na mocy ustawodawstwa państw członkowskich

z zakresu prawa autorskiego⁵⁵. Okoliczność, że na przykład w Internecie na tak zwanych giełdach wymiany P2P („peer to peer”) można stwierdzić rozpowszechnione naruszenie zasadniczo szeroko rozumianego prawa autora w zakresie zwielokrotniania, nie jest ani relewantna w związku z tym postanowieniem rozpatrywanej dyrektywy, ani nie może być traktowana jako czynnik przy próbie zapewnienia równowagi między interesami podmiotów praw i użytkowników⁵⁶. Sporządzone w ten sposób nielegalnie kopie najczęściej służą bowiem celom komercyjnym, a w każdym razie służą innym celom niż „użytkowi prywatnemu” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 i z tego względu nie są objęte regulacją zawierającą ograniczenia⁵⁷.

wynagrodzenia⁵⁸. Wynika to z pierwszego zdania motywu 10 tej dyrektywy, zgodnie z którym autorzy i artyści-wykonawcy muszą otrzymywać „stosowne wynagrodzenie” za korzystanie z ich utworów, aby móc kontynuować swoją twórczą i artystyczną pracę. Motyw 35 wspomnianej dyrektywy wyjaśnia, że „godziwą rekompensatę” należy także zaliczać do tej kategorii wynagrodzeń, wskazując, iż w określonych przypadkach zastosowania wyjątków i ograniczeń podmioty praw autorskich mają otrzymać godziwą rekompensatę, by stosownie wynagrodzić im korzystanie z ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną.

79. Prawo do „godziwej rekompensaty” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 wykazuje przede wszystkim, na co trafnie wskazuje rząd niemiecki, charakter

80. Natomiast nie da się tak po prostu potwierdzić charakteru prawnego instytucji „godziwej rekompensaty” jako czystego roszczenia odszkodowawczego, który przypisuje jej najwyraźniej sąd krajowy. Zapisane w art. 2 dyrektywy 2001/29 wyłączne prawo do zwielokrotniania stanowi wyraz własności intelektualnej autora. Z tego względu wyjątek od niego lub ograniczenie zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy mogą być traktowane jako ingerencja w to prawo podstawowe,

55 — W tym sensie ww. w przypisie 49 F. Carbajo Cascón, s. 31, który nie uważa zwielokrotniania nielegalnie uzyskanych przedmiotów ochrony (np. w ramach piractwa muzycznego w sieci) za „prywatne kopie” w rozumieniu hiszpańskiego uregulowania art. 31 ust. 2 TRLPI. Wskazuje przy tym na jednoznaczne brzmienie tego uregulowania („[...] a partir de obras a las que haya accedido *legalmente* [...]”).

56 — F. Philapitsch, op.cit. w przypisie 14, s. 91, reprezentuje pogląd, że „godziwa rekompensata” zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 przewidziana jest jedynie w przypadku zgodnego z prawem zwielokrotniania na użytek prywatny, tak jak zostało ono zdefiniowane w dyrektywie. Powstała na skutek nielegalnego kopiowania szerzej rozumiana szkoda nie powinna być w ten sposób wyrównywana i nie jest w związku z tym też dopuszczalnym kryterium określania schematów wynagrodzenia.

57 — W tym sensie też B. Hugenholtz, L. Guibault, S. van Geffen, op.cit. w przypisie 16, s. 32, którzy uważają, że działania mające na celu zwielokrotnianie wykraczające poza prywatny użytek (np. piractwo muzyczne) nie są objęte zakresem stosowania tej zawierającej odstępstwa regulacji.

58 — F. Philapitsch, op.cit. w przypisie 14, s. 90, mówi w kontekście zawierającej odstępstwa regulacji art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 o „wynagrodzeniu za zwielokrotnianie”. F. Carbajo Cascón, op.cit. w przypisie 49, s. 26, mówi w aspekcie kopii do prywatnego użytku o „koncepcji wynagrodzenia”.

chronione prawem wspólnotowym⁵⁹. Przy ustalaniu godziwej rekompensaty nie ma jednak koniecznego wymogu kierowania się kryterium straty. Dyrektywa dopuszcza jedynie orientowanie się na szkodę tudzież niekorzystne skutki, nie czyniąc z nich jednak kryteriów obowiązkowych⁶⁰.

autorskich. Owo sformułowanie wskazuje na to, że potencjalna szkoda, jak trafnie zauważa rząd hiszpański, nie może być traktowana ani jako jedyne, ani jako decydujące kryterium przy ustalaniu takiej „godziwej rekompensaty”, a stanowi raczej tylko jedno z wielu kryteriów, które państwa członkowskie mogą uwzględniać przy ustalaniu wysokości godziwej rekompensaty. Mogą do tego dojść dalsze kryteria wymienione w motywie 35 tej dyrektywy, jak zapłata otrzymana już w innej formie, stopień wykorzystania zabezpieczeń technicznych lub niewielki rozmiar niekorzystnych skutków. To wyliczenie w żadnym razie nie może być jednak traktowane jako wyczerpujące⁶¹.

81. Z drugiego zdania motywu 35 dyrektywy 2001/29 wynika zatem, że przy określaniu formy, szczegółowych warunków i ewentualnej wysokości godziwej rekompensaty powinny zostać uwzględnione szczególne okoliczności każdego przypadku, przy czym przy ocenie tych okoliczności jako „pomocne kryterium” może zostać uwzględniona potencjalna szkoda poniesiona przez podmiot praw

59 — Prawo własności, w którym zawarte jest prawo do własności intelektualnej, jest zgodnie z orzecznictwem Trybunału prawem podstawowym, podlegającym jako powszechna zasada prawa wspólnotowego ochronie w ramach wspólnotowego porządku prawnego (zob. w tym sensie wyrok z dnia 12 września 2006 r. w sprawie C-479/04 *Laserdisk*, Zb.Orz. s. I-8089, pkt 65; ww. w przypisie 19 wyrok w sprawie *Promusicae*, pkt 62). Także w motywie dziewiątym dyrektywy 2001/29 zawarte zostało stwierdzenie, że własność intelektualna uznana została za integralną część własności.

60 — W tym sensie też J.N. Ullrich, op.cit. w przypisie 13, s. 291. Autor wyjaśnia, że prawodawca wspólnotowy, wprowadzając pojęcie „szkody” jako kryterium, chciał nawiązać do anglosaskiej tradycji prawnej, zgodnie z którą powstałej w wyniku kopiowania na prywatny użytek szkody przypisywane jest kluczowe znaczenie przy podejmowaniu decyzji o wysokości przyznanej finansowej rekompensaty. Ponieważ w przeciwieństwie do anglosaskiej tradycji prawnej w europejskim, kontynentalnym prawie autorskim obce jest kryterium szkody służącej do określania godziwego wynagrodzenia, prawodawca wspólnotowy zdecydował o zharmonizowaniu obu tradycji prawnych poprzez to, że dyrektywa pozwala wprowadzić na orientowanie się na szkodę bądź niekorzystne skutki, nie czyniąc ich jednak wiążącymi kryteriami. W motywie 35 dyrektywy 2001/29 sformułowane zostało jednak stwierdzenie mające ogólnie obowiązujący charakter: O ile kopiowanie na użytek prywatny będzie niekorzystne w skutkach dla podmiotu praw autorskich, co spowoduje poważniejszą niż tylko niewielką szkodę, należy mu zgodnie z wszystkimi tradycjami prawnymi zapewnić rekompensatę finansową.

82. Dyrektywa 2001/29 w pewnym sensie opowiada się za gwarancją możliwości sporządzania kopii na użytek prywatny, ponieważ w pierwszym zdaniu jej motywu 38 stwierdza się, że państwa członkowskie powinny otrzymać możliwość uwzględnienia za godziwą rekompensatą wyjątku lub ograniczenia wobec prawa do zwielokrotniania dla niektórych rodzajów zwielokrotnienia produktów dźwiękowych, wizualnych i audiowizualnych przeznaczonych na użytek prywatny. Przyznaje ona w ten sposób państwom członkowskim wprowadzić szeroki zakres swobodnego uznania przy wypracowywaniu swoich systemów krajowych mających na celu wprowadzenie

61 — Zobacz opinię rzecznika generalnego A. Tizzana z dnia 26 września 2002 r. w sprawie *SENA* (wyrok ww. w przypisie 29), pkt 35.

tej godziwej rekompensaty⁶², stwierdzając choćby w drugim zdaniu motywu 38, że może to zawierać wprowadzenie lub utrzymanie systemów wynagradzania, których celem jest wynagrodzenie podmiotom praw autorskich poniesionej przez nie szkody.

ona poszczególne, po części mało konkretne wymogi, jak na przykład jej motyw 35 w odniesieniu do formy, szczegółowych warunków i wysokości „godziwej rekompensaty”. Z transpozycją każdej dyrektywy wiąże się obowiązek każdego państwa członkowskiego wykazania próby osiągnięcia określonego rezultatu⁶⁴, który w przypadku dyrektywy 2001/29 polega na zapewnieniu kompensaty finansowej między autorami a użytkownikami, o ile to państwo członkowskie postanowi wprowadzić wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do prawa autorów do zwielokrotniania zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) wspomnianej dyrektywy⁶⁵.

83. Ta podstawa regulacji odpowiada charakterowi prawnemu dyrektywy, która zgodnie z art. 249 akapit trzeci WE jest wiążąca w odniesieniu do celu, który ma zostać osiągnięty, pozostawia jednak państwom członkowskim swobodę wyboru formy i środków⁶³. Dyrektywę 2001/29 cechuje przy tym to, że zawiera

84. Po tych rozważaniach na pierwszą część drugiego pytania prejudycjalnego należy odpowiedzieć, że państwa członkowskie

62 — Także M. Lehmann, w: *Handbuch des Urheberrechts* (hrsg. U. Loewenheim), 1. Aufl., München 2003, s. 878, pkt 46, wychodzi z założenia, że państwa członkowskie zachowują uprawnienia dyskrecyjne w zakresie określenia sposobu obliczania i konkretnego zorganizowania „godziwej rekompensaty” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29.

63 — Zobacz T. Dreier, Die Umsetzung der Urheberrechtsrichtlinie 2001/29/EG in deutsches Recht, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 2002, s. 28, według którego dyrektywa 2001/29 z natury rzeczy jest wiążąca tylko w odniesieniu do celu, jaki ma zostać osiągnięty, pozostawiając państwom członkowskim swobodny wybór co do formy i środków. Autor stwierdza przy tym, że dyrektywa pozostawia krajowemu ustawodawcy znaczny margines swobody, przypominając, że 20 z łącznie 21 uregulowań zawierających ograniczenia ma fakultatywny charakter. F. Carbajo Cascón, op.cit. w przypisie 49, s. 26, skarży się na to, że wytyczne dyrektyw nie są konkretne, co jego zdaniem nie wpływa korzystnie na cel harmonizacji. J.N. Ullrich, op.cit. w przypisie 13, s. 291, wskazuje na to, że prawodawca wspólnotowy stworzył przepis art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 po wyczerpującym zestawieniu danych uregulowań w państwach członkowskich. Stwierdził przy tym, że w przypadkach uregulowania w nich rekompensaty miała ona, zgodnie z pokrywającą się tradycją prawną wszystkich państw członkowskich, postać kompensacji finansowej, różniące się jedynie pod względem formy, uregulowań szczegółowych i wysokości. Zdaniem autora prawodawca wspólnotowy chciał ustalić ten najmniejszy wspólny mianownik w art. 5 ust. 2 lit. b) wspomnianej dyrektywy, nadal pozostawiając właściwości państw członkowskich uregulowania dotyczące formy i szczegółów zapłaty. Jako argument autor przytacza brzmienie drugiego zdania motywu 35 zreczonej dyrektywy.

64 — Pojęcie celu w niemieckiej wersji art. 249 akapit trzeci WE także w niemieckojęzycznej doktrynie prawa rozumiane jest jako „rezultat” wyznaczony w kontekście tej dyrektywy. Ta opinia poparta jest sformułowaniami w innych wersjach językowych („résultat”, „result”, „resultado”, „risultato”, „resultaat”). Państwa członkowskie mają więc za zadanie stworzenie stanu prawnego zgodnie z oczekiwaniami dyrektywy [zob. W. Schroeder w: *ELUV/EGV – Kommentar* (hrsg. R. Streinz), München 2003, art. 249 WE, pkt 77, s. 2178, i B. Biervert, *EU-Kommentar* (hrsg. J. Schwarze), Baden-Baden 2000, art. 249 WE, pkt 25, s. 2089]. Z tego powodu w doktrynie prawa przyjęło się francuskie pojęcie „obligation de résultat” (zob. K. Lenaerts, P. Van Nuffel, *Constitutional Law of the European Union*, 2nd. ed., London 2006, pkt 17–123, s. 768).

65 — Według M. Häusera, Pauschalvergütung und digitale Privatkopie, *Computer und Recht*, 2004, s. 830, dyrektywa jednoznacznie wyjaśnia, że krajowy ustawodawca, o ile zdecydować się na dopuszczenie sporządzenia kopii do użytku prywatnego, zobowiązany jest zapewnić uprawnionym osobom godziwe wynagrodzenie. Tym samym wyjaśnione zostaje, że ograniczenie dotyczące kopii do prywatnego użytku i system obowiązku wynagrodzenia stanowią dwie strony tego samego medalu, których nie można rozdzielić.

niezależnie od systemu, który stosują do ustalenia godziwej rekompensaty, są zobowiązane do zapewnienia właściwej równowagi między zainteresowanymi podmiotami – z jednej strony podmiotami praw własności intelektualnej, których dotyczy wyjątek dotyczący kopii na użytek prywatny, jako wierzycielami rekompensaty, a z drugiej strony podmiotami bezpośrednio lub pośrednio zobowiązanymi do jej zapłaty. Na drugą część pytania należy odpowiedzieć, że pojęcie godziwej rekompensaty w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 należy rozumieć jako świadczenie na rzecz podmiotu praw autorskich, które z uwzględnieniem wszelkich okoliczności sporządzania dozwolonej kopii na użytek prywatny stanowi stosowne wynagrodzenie za korzystanie z jego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną.

jak obowiązujący w Hiszpanii, przewidujący zryczałtowane wynagrodzenie dla podmiotu praw autorskich z tytułu domniemanego używania urządzeń, sprzętu i nośników danych do sporządzania kopii na użytek prywatny. Sporna kwestia zgodności takiego uregulowania krajowego z prawem wspólnotowym, a zwłaszcza z dyrektywą 2001/29 powstaje szczególnie w związku ze stosowaniem tego uregulowania w sposób nieróżnicujący w stosunku do całego szeregu adresatów i urządzeń technicznych.

E — W przedmiocie pytań prejudycjalnych od trzeciego do piątego

85. Przedstawione przez sąd krajowy pytania od trzeciego do piątego dotyczą wszystkie ukształtowania systemu, który państwa członkowskie muszą stworzyć przy wprowadzaniu wyjątku lub ograniczenia zgodnego z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 w celu realizacji warunku godziwej rekompensaty. Ich celem jest określenie przez Trybunał, jakie wymagania wspólnotowo-prawne musi spełniać system krajowy, taki

86. Wprawdzie w ramach postępowania w trybie art. 234 WE Trybunał nie może decydować o zgodności norm prawa krajowego z przepisami prawa wspólnotowego, jednakże jest uprawniony do tego, by dać sądowi krajowemu wszelkie wskazówki do dokonania wykładni prawa wspólnotowego, które umożliwią mu ocenę zgodności tych norm prawnych z uregulowaniem wspólnotowym⁶⁶.

⁶⁶ — Zobacz wyrok z dnia 15 lipca 1964 r. w sprawie 6/64 Costa, Rec. s. 1251; ww. w przypisie 17 wyrok w sprawie Enka, pkt 22; wyroki: z dnia 15 grudnia 1993 r. w sprawie C-292/92 Hünermund i in., Rec. s. I-6787, pkt 8; z dnia 29 listopada 2001 r. w sprawie C-17/00 De Coster, Rec. s. I-9445, pkt 23; z dnia 16 stycznia 2003 r. w sprawie C-265/01 Pansard i in., Rec. s. I-683, pkt 18.

1. Wymóg związku między rekompensatą a domniemanym używaniem do sporządzania kopii na użytek prywatny.

osobę fizyczną kopii na użytek prywatny należy traktować jako konkretne działanie ingerujące, które z zastrzeżeniem dalszych kryteriów, podlegających przyjęciu w drodze ustawowej, powoduje powstanie roszczenia podmiotu prawa autorskiego o rekompensatę finansową.

87. Trzecie pytanie prejudycjalne ma zasadniczy charakter i z tego względu musi zostać przeanalizowane w pierwszej kolejności. Zadając je, sąd krajowy pragnie uzyskać informację, czy musi istnieć konieczny związek między opłatą, poprzez którą ma być finansowana godziwa rekompensata, a domniemanym użyciem wymienionego wyżej sprzętu i nośników danych. Inaczej mówiąc, pytanie to dotyczy zgodności metody ryczałtowego obliczania wynagrodzenia podmiotu prawa autorskiego z prawem wspólnotowym.

a) Związek jako niepisany wymóg stanu faktycznego sprawy

89. W tym sensie istnieje zdecydowanie związek między sporządzeniem kopii na użytek prywatny a należnym wynagrodzeniem. Jest tak niezależnie od tego, jak zorganizowany jest dany system rekompensaty z tytułu sporządzania kopii na użytek prywatny w państwie członkowskim i czy jest on finansowany na przykład w drodze opłaty. W konsekwencji także z punktu widzenia prawa wspólnotowego należy stosować wymóg, że między rozpatrywaną opłatą a użyciem wymienionego wyżej sprzętu i nośników danych musi w każdym razie istnieć wystarczająco ścisły związek.

88. Jak już stwierdzono, wyjątek lub ograniczenie według art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 mogą zostać uznane za dozwoloną przez prawo wspólnotowe ingerencję w przysługujące podmiotowi prawa autorskiego wyłączne prawo do zwielokrotniania⁶⁷, przy czym to postanowienie dyrektywy w takim przypadku w sposób konieczny nakazuje ustanowienie rekompensaty na rzecz autora. Jeżeli państwo członkowskie wprowadzi to uregulowanie do swego krajowego systemu prawnego, to sporządzenie przez

90. Wymogi dotyczące tego związku nie mogą niemniej zostać tak wyśrubowane, by ostatecznie można było wymagać faktycznego używania danego sprzętu w celu sporządzania kopii na użytek prywatny. Jako wystarczająca powinna być raczej traktowana już potencjalna możliwość takiego

67 — Zobacz pkt 80 niniejszej opinii.

użycia. Stosowne wnioski można wyciągnąć po pierwsze z wyroku w sprawie SGAE⁶⁸, w którym Trybunał dokonał wykładni nieokreślonego pojęcia prawnego publicznego udostępniania w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29, uznając przy tym zwykłą możliwość publicznego udostępnienia utworu, w konkretnym przypadku za pomocą odbiorników telewizyjnych, za wystarczającą⁶⁹. Trybunał uznał natomiast za nieistotną okoliczność, że niektórzy użytkownicy nie skorzystali z tej możliwości, ponieważ na przykład nie włączyli odbiorników telewizyjnych⁷⁰. Duże znaczenie mają też wywody rzecznika generalnego E. Sharpston w jej opinii w tamtej sprawie, w której przypomina, iż stosownie do podstawowych zasad prawa autorskiego podmiot praw nie otrzymuje wynagrodzenia za faktyczne skorzystanie z dzieła, lecz za samą prawną możliwość uczynienia tego⁷¹.

b) Przestrzeganie związku w systemie opłat dopuszczającym ryczałtowość

91. Jest rzeczą wątpliwą, czy wymóg wystarczająco ścisłego związku pomiędzy korzystaniem z prawa a stosowną rekompensatą finansową za sporządzanie kopii na użytek prywatny jest zachowany w ramach krajowego systemu opłat, posługującego się metodą ryczałtowego obliczania wynagrodzenia.

92. Wymóg wystarczająco ścisłego związku nie stoi w każdym razie na przeszkodzie temu, by państwa członkowskie, korzystając z przysługującej im znacznej swobody w zakresie transpozycji, wprowadziły na podstawie praktycznych rozważań system zorientowany nie na faktyczny, lecz raczej na domniemany zakres sporządzania kopii na użytek prywatny przez użytkowników przystosowanego do tego technicznie sprzętu i w efekcie tego obliczały „godziwą rekompensatę” przewidzianą w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 na szacunkowej podstawie. Za koniecznością wprowadzenia takiego systemu na płaszczyźnie państw członkowskich przemawiało zapewne także to, że faktycznie niemal niemożliwe jest zarówno efektywne kontrolowanie takich zwielokrotnień, jak również

68 — Wyżej wymieniony w przypisie 29.

69 — Ibidem, pkt 37, 38, 43 i nast.

70 — Ibidem, pkt 43.

71 — Zobacz opinia rzecznika generalnego E. Sharpston z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie SGAE, pkt 67. Odsyła ona w niej z kolei do wywodów rzecznika generalnego A. La Pergoli w jego opinii z dnia 9 września 1999 r. w sprawie C-293/98 Egeda, Rec. I-629, pkt 22, który stwierdził, co następuje: „Stwierdzenie [że nie można ustalić publicznego udostępniania, ponieważ faktyczny odbiór wyemitowanego utworu zależy od samodzielnego działania gościa hotelowego,] jest niezgodne z jedną z zasadniczych zasad prawa autorskiego [...], według której podmiot praw autorskich nie otrzymuje wynagrodzenia za faktyczne skorzystanie z dzieła, lecz za samą prawną możliwość uczynienia tego. Można tu wymienić na przykład wydawcę, który musi płacić autorowi uzgodnione opłaty licencyjne za sprzedane egzemplarze powieści niezależnie od tego, czy nabywcy faktycznie ją przeczytali, czy nie. Tak samo hotel, który odpowiedzialny jest za satelitarną transmisję oryginalnej audycji – dokonywaną na żywo, w całości i bez zmian za pośrednictwem wewnętrznej sieci kablowej – nie mógłby odmówić zapłaćenia autorowi należnego wynagrodzenia, powołując się na to, że wyemitowany utwór w tym konkretnym przypadku nie był odbierany przez potencjalnych widzów mających dostęp do odbiorników telewizyjnych umieszczonych w pokojach.”

statystyczne ustalenie dokładnej ilości kopii sporządzanych na użytek prywatny⁷². Należy więc założyć, że podmiot praw autorskich z reguły nie będzie w stanie dowiedzieć się, czy i przez kogo dokonywane jest zwielokrotnianie na użytek prywatny. Z tego względu bezpośrednie pobieranie opłat od użytkownika należy wykluczyć z powodów praktycznych⁷³. Na te trudności wskazują wyraźnie rządy hiszpański, grecki i niemiecki, jak również rząd Zjednoczonego Królestwa.

bezpośrednio zryczałtowaną kwotę wymagającą jako wynagrodzenie na rzecz wszystkich podmiotów praw autorskich z tytułu sporządzania kopii na użytek prywatny. Obowiązek dokonywania płatności nie obejmuje faktycznego użytkownika i jest on raczej przeniesiony wyprzedzająco na wymienioną już grupę osób. Jednakże, jak już stwierdzono wyżej, należy wychodzić z założenia, że ta ryczałtowa opłata przenoszona jest dalej w postaci ceny zakupu na nabywcę sprzętu lub nośnika danych, a tym samym na użytkownika⁷⁴. Tym samym wynagrodzenie wiąże się w efekcie z typowym faktycznym użytkowaniem sprzętu lub nośnika danych w celu sporządzania kopii na użytek prywatny.

93. Przewidziane w prawie hiszpańskim zryczałtowane wynagrodzenie dla podmiotu praw autorskich, które związane jest z domniemanym wykorzystaniem sprzętu i nośników danych, w obiektywny sposób pokonuje te trudności praktyczne, ponieważ to producent, importer lub sprzedawca sprzętu lub nośnika danych, które zwykle faktycznie używane są do zwielokrotniania, uiszcza

94. Powiązanie z obiektywną przydatnością urządzenia do sporządzania kopii na użytek prywatny opiera się poniekąd, jak twierdzi rząd hiszpański w swych uwagach pisemnych⁷⁵, na domniemaniu prawnym, zgodnie z którym nabywca według wszelkiego prawdopodobieństwa zrobi użytek z tej możliwości⁷⁶. Istnieje tym samym wystarczająco ścisły związek, o ile to domniemanie nie zostanie obalone w drodze dowodów przeciwnych. To domniemanie prawne uwzględnia założony w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 związek między z jednej strony korzystaniem z prawa a godną rekompensatą z drugiej

72 — Zobacz sprawozdanie Komisji *Fair compensation for acts of private copying* z dnia 14 lutego 2008 r., dostępne w Internecie pod adresem: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/background_en.pdf. Pojęcie opłaty za sporządzenie kopii na użytek prywatny zdefiniowane w nim zostało jako rodzaj odszkodowania dla podmiotu praw autorskich, polegającego na założeniu, że akt sporządzenia kopii na użytek prywatny z praktycznych względów nie może być objęty licencją i w związku z tym dla podmiotu tych praw powstaje z tego powodu finansowa strata. Ponadto wskazuje się na to, że system opłaty w związku z kopiami na użytek prywatny został wprowadzony na poziomie państw członkowskich dlatego, że nie było żadnej możliwości efektywnego nadzoru zwielokrotniania na użytek prywatny utworów i w danym przypadku wyrażania na nie zgody.

73 — W tym sensie J. Geerlings, *Das Urheberrecht in der Informationsgesellschaft und pauschale Geräteabgaben im Lichte verfassungs- und europarechtlicher Vorgaben, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2004, Heft 3, s. 208, który bada ryczałtowy system pobierania opłat obowiązujący w Niemczech już od 1965 r. (§ 53 ust. 5 Urheberrechtsgesetz a. F./ § 54 i 54a Urheberrechtsgesetz n. F.) i wykazuje podobieństwa z systemem hiszpańskim. Niemiecki system także opiera się na założeniu, że bezpośrednie pobieranie opłaty od użytkownika nie wydaje się wykonalne. Skutkuje to tym, że pobranie opłaty nie jest inicjowane przez czynność zwielokrotniania, lecz przez sprzedaż sprzętu umożliwiającego kopiowanie na prywatny użytek.

74 — Zobacz pkt 76 niniejszej opinii.

75 — Zobacz pismo rządu hiszpańskiego, s. 19, pkt 44.

76 — Zobacz R. Bercovit Rodriguez-Cano, op.cit. w przypisie 16, s. 2, zdaniem którego art. 25 TRLPI przy obciążeniu opłatą zakłada istnienie wzruszalnego domniemania *iuris tantum*, zgodnie z którym nabyte urządzenia i nośniki danych są przeznaczone do sporządzania kopii na użytek prywatny.

strony. W rezultacie metodę, przy której stosowaniu wynagrodzenie podmiotu praw autorskich obliczane jest ryczałtowo, należy traktować jako z zasady zgodną z prawem wspólnotowym.

prowadzących działalność gospodarczą, jest zgodne z pojęciem godziwej rekompensaty. Sąd krajowy wychodzi przy tym z założenia, że przedsiębiorstwa i osoby prowadzące działalność gospodarczą jednoznacznie nabywają dany sprzęt i nośniki danych do cyfrowego odtwarzania w innym celu niż zwielokrotnianie na użytek prywatny⁷⁷. W pytaniu tym zawarte jest zatem istotne stwierdzenie o charakterze faktycznym, które Trybunał musi uwzględnić w swej ocenie prawnej.

c) Wniosek

95. Na trzecie pytanie prejudycjalne należy zatem odpowiedzieć, że o ile państwo członkowskie zdecyduje się na system opłaty lub opłaty licencyjnej na urządzenia, sprzęt i nośniki, to taka opłata może opierać się na przepisie art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 tylko wówczas, gdy urządzenia, sprzęt i nośniki w sposób domniemany używane są do sporządzania zwielokrotnień uprzywilejowanych na podstawie wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny.

a) Wymóg uwzględnienia szczególnych okoliczności każdego przypadku

2. W przedmiocie nieróżnicującego stosowania opłaty w stosunku do przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą

96. Czwarte pytanie prejudycjalne ma trochę szczególny charakter, ponieważ sąd krajowy zwraca nim uwagę na specyfikę hiszpańskiego systemu opłat. Pytaniem jest, czy przewidziane w nim niezróżnicowane stosowanie opłat, zwłaszcza wobec przedsiębiorstw i osób

97. Pobieranie opłaty w sposób nieróżnicujący, nieuwzględniający faktu, że dane urządzenia w związku z ich właściwościami branżowymi mogłyby zostać nabyte w innym celu niż zwielokrotnianie na użytek prywatny, nie może opierać się na przepisie art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29. W takim wypadku nie chodzi o „godziwą rekompensatę” w rozumieniu tego przepisu, tym bardziej że państwu członkowskiemu zaleca się zgodnie

⁷⁷ — Z takiego założenia wychodzi też Komisja w swoim ww. w przepisie 72 sprawozdaniu *Fair compensation for acts of private copying* z dnia 14 lutego 2008 r., wskazując na wypowiedzi wielu organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, pkt 4.2, s. 12.

z brzmieniem motywu 35⁷⁸, by przy określaniu formy, szczegółowych warunków i ewentualnej wysokości godziwej rekompensaty uwzględniały szczególne okoliczności każdego przypadku. Ten wymóg w postępowaniu przed sądem krajowym nie byłby zatem spełniony.

b) Wymóg związku między sporządzaniem kopii na użytek prywatny a rekompensatą

98. Ponadto takie uregulowanie w danych warunkach nie uwzględniałoby zwłaszcza związku, który zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 musi istnieć między działaniem ingerującym w wyłączne prawo do zwielokrotniania a stosowną rekompensatą finansową. W sprawie przed sądem krajowym brakowałoby mianowicie już podstawy prawnej dla rekompensaty. Zasadniczym warunkiem rekompensaty jest zgodnie z tą regulacją zwielokrotnianie „przez osobę fizyczną na użytek prywatny i do celów ani bezpośrednio, ani pośrednio handlowych”.

99. Obciążenie przedsiębiorstwa w sposób nieróżnicujący opłatą jako rekompensatą za kopie na użytek prywatny nie daje się

usprawiedliwić, ponieważ kopia na użytek prywatny, po pierwsze, musi zostać sporządzona „przez osobę fizyczną”, a zatem zwielokrotnianie „przez przedsiębiorstwo” nie jest objęte treścią rzeczzonego przepisu dyrektywy. Jednak nawet gdyby przyjąć postawę bardziej zbliżoną realiom, że działanie zwielokrotniające z konieczności zostałoby podjęte przez osobę fizyczną, choćby pracownika przedsiębiorstwa, to możliwość przypisania działania zwielokrotniającego przedsiębiorstwu stwarzałaby problemy prawne, wobec których nie można by było zająć ostatecznego stanowiska. Z drugiej strony z sensu i celu uregulowania zawartego w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 wynika pośrednio, że dana kopia musi być przeznaczona w każdym razie „na użytek prywatny określonej osoby”. Wyłączałoby to więc przykładowo sporządzenie kopii na użytek prywatny w celu wykorzystania jej przez osobę prawną, o ile należy przez to rozumieć korzystanie z kopii przez wiele osób⁷⁹.

100. Jednakże nawet gdyby na pytanie o możliwość przypisania działania zwielokrotniającego można było wyjątkowo odpowiedzieć twierdząco, to i tak nie wypełniałoby to hipotezy art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29. To

78 — W motywie 35 sformułowano to w sposób następujący: „Przy określaniu formy, szczegółowych warunków i ewentualnej wysokości takiej godziwej rekompensaty *należy* uwzględnić okoliczności każdego przypadku”.

79 — Zobacz J. Plaza Penadés, op.cit. w przypisie 16, s. 152, zdaniem którego uregulowanie art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie obejmuje kopii, która została sporządzona przez osobę fizyczną na użytek osoby prawnej (prawa publicznego lub prawa cywilnego), o ile rozumieć przez to należy używanie tej kopii przez wiele osób. Z drugiej strony autor jest najwyraźniej zdania, że także osoba prawna może skorzystać z uregulowania dotyczącego kopii na prywatny użytek, o ile kopia ta będzie wykorzystywana wyłącznie na prywatny użytek osoby prawnej.

uregulowanie jednoznacznie wyklucza każdy rodzaj kopii do celów handlowych, niezależnie od tego, czy chodzi przy tym o legalne (np. kopie bezpieczeństwa), czy nielegalne cele zawodowe (np. piractwo muzyczne). Jeżeli, jak stwierdza sąd krajowy, przedsiębiorstwa i osoby prowadzące działalność gospodarczą „nabywają odnośny sprzęt i nośniki danych do cyfrowego odtwarzania jednoznacznie w innych celach niż do prywatnego użytku”, jak choćby do celów zawodowych, to taki przypadek, na jaki wskazuje sąd krajowy, nie byłby objęty zawierającą ograniczenia regulacją art. 5 ust. 2 lit. b) wspomnianej dyrektywy⁸⁰. Stosownie do tego finansowe wynagrodzenie podmiotów praw autorskich wykraczałoby poza to, co faktycznie postuluje dyrektywa 2001/29 w aspekcie zapewnienia „godziwej rekompensaty”⁸¹.

osobowego i rzeczowego zakresu stosowania art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, rozciągając przewidziane tam zobowiązanie do rekompensaty z jednej strony na osoby inne niż fizyczne, z drugiej zaś na inne stany faktyczne, nieodpowiadające zwielokrotnianiu „na prywatny użytek”.

c) Wyczerpujące uregulowanie „godziwej rekompensaty” w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29

101. Z prawnego punktu widzenia uregulowanie krajowe będące przedmiotem niniejszej sprawy skutkuje rozszerzeniem

102. Jakie skutki wynikają z powyższego stwierdzenia, zależy w głównej mierze od tego, czy art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 zawiera wyczerpujące uregulowanie „godziwej rekompensaty”, czy też nie.

80 — Zobacz J. Plaza Penadés, op.cit. w przypisie 16, s. 152, zdaniem którego używanie rozpatrywanych kopii przez osobę prawną do celów komercyjnych nie jest objęte zakresem stosowania art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29.

81 — Zobacz w tym kontekście odpowiedź komisarza ds. rynku wewnętrznego i usług C. McCreavy'ego z dnia 19 września 2007 r. na pisemne zapytanie posła Parlamentu Europejskiego R. Romevy i Ruedy z dnia 5 czerwca 2007 r. w sprawie zastosowania przeniesienia praw autorskich przy stosowaniu cyfrowych nośników danych w Hiszpanii (E-2864/07). Członek Komisji przedstawia w nim stanowisko Komisji, zgodnie z którym opłata może być nakładana tylko na sprzęt i urządzenia nadające się do sporządzania kopii na użytek prywatny i faktycznie w tym celu wykorzystywane. Ponadto Komisja uważa, że na urządzenia używane w celach handlowych (np. w przedsiębiorstwach lub siedzibach władz) nie może być nakładana opłata, ponieważ oznaczałoby to jednoznaczne wyjście poza konieczną rekompensatę za działania zgodne z prawem (tj. sporządzanie kopii na użytek prywatny) w rozumieniu dyrektywy.

103. Jeżeli postanowienia dyrektywy regulują określony aspekt w sposób wyczerpujący, to wykraczające poza nie uregulowania krajowe dotyczące tego samego stanu faktycznego są niedopuszczalne. Kwestię, czy w dyrektywie zamierzano dokonać takiego wyczerpującego uregulowania, należy sprawdzić w każdym konkretnym przypadku, uwzględniając treść, cel i systematykę dyrektywy⁸². Dyrektywa

82 — W tym sensie H.H. Herrnfeld, *EU-Kommentar* (hrsg. J. Schwarze), 2. Aufl., Baden-Baden 2009, art. 94, s. 1127, pkt 42.

może przy tym oczywiście zawierać zarówno uregulowania o charakterze wyczerpującym, jak i uregulowania pozostawiające państwowym członkowskim swobodę – na przykład w odniesieniu do poziomu ochrony w ramach danego postanowienia⁸³.

104. Należy tu ponownie podkreślić, że „godziwa rekompensata” w rozumieniu tego postanowienia dyrektywy stanowi wystarczająco zdefiniowane pojęcie prawa wspólnotowego. Mimo stosunkowo niskiego stopnia harmonizacji dokonanej w drodze dyrektywy 2001/29, który w tym zakresie można porównać ze stopniem harmonizacji w przypadku dyrektywy ramowej, uregulowanie w art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy wyraźnie określa, w jakich okolicznościach podmiotowi praw autorskich przysługuje roszczenie o wynagrodzenie. Ponadto z sensu i celu tego uregulowania można wywieść, kto dokładnie jest adresatem tego roszczenia. W razie wątpliwości jest to użytkownik korzystający z uregulowania dotyczącego sporządzania kopii na użytek prywatny⁸⁴. Na tym tle należy wyjść z założenia, że art. 5 ust. 2 lit. b) wspomnianej dyrektywy zawiera w odniesieniu do pojęcia „godziwej rekompensaty” z tytułu kopii na użytek prywatny uregulowanie wspólnotowe o charakterze wyczerpującym, które zabrania państwowym członkowskim – przynajmniej w zakresie kopii na użytek prywatny – jednostronnego rozszerzania kręgu adresatów roszczenia na inne grupy osób, jak przedsiębiorstwa i osoby prowadzące działalność

gospodarczą, którzy jak uczy doświadczenie, nabywają sprzęt i nośniki danych do cyfrowego odtwarzania w innych celach niż na użytek prywatny.

105. Zważywszy na powyższe, należy stwierdzić, że wynagrodzenie przyznawane podmiotom praw autorskich w efekcie stosowania opłaty w sposób nieróżnicujący wobec przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą na podstawie uregulowania dotyczącego kopii na użytek prywatny także nie może zostać uznane za „godziwą rekompensatę” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29.

106. Powyższe nie oznacza jednak, że ustanowienie opłaty z tytułu praw autorskich według art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 dla przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą jest z zasady zabronione. Dyrektywa ta harmonizuje tylko określone aspekty prawa autorskiego. Tym samym art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 stoi jedynie na przeszkodzie wprowadzeniu uregulowania krajowego, które wymaga od przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą uiszczania opłaty od sprzętu, nośników i urządzeń w celu zapewnienia rekompensaty za sporządzanie kopii na użytek prywatny, chociaż można założyć, że za pomocą tego sprzętu, nośników i urządzeń nie są sporządzane kopie na użytek prywatny w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29. Artykuł 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie

83 — Zobacz wyroki: z dnia 22 czerwca 1993 r. w sprawie C-11/92 Gallaher i in., Rec. s. I-3545, pkt 11 i nast.; z dnia 5 października 1994 r. w sprawie C-323/93 Crespelle, Rec. s. I-5077, pkt. 33 i nast.

84 — Zobacz pkt 75–78 niniejszej opinii.

stoi natomiast na przeszkodzie ustanowieniu uregulowania krajowego, zgodnie z którym opłatę wprowadza się z innych powodów⁸⁵.

jak obowiązujący w Hiszpanii z dyrektywą 2001/29 należy odpowiedzieć w świetle poprzednich rozważań i biorąc pod uwagę ustalenia sądu krajowego.

d) Wniosek

107. Dlatego na czwarte pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, że wynagrodzenie przyznawane podmiotom praw autorskich wskutek stosowania w sposób nieróżnicujący na podstawie uregulowania dotyczącego kopii na użytek prywatny opłaty wobec przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą w każdym razie nie odpowiada „godziwej rekompensacie” w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29.

109. W zasadzie finansowany za pośrednictwem opłaty system rekompensaty za kopie sporządzane na użytek prywatny, który w celu obliczenia „godziwej rekompensaty” z praktycznych względów posługuje się ryczałtem, jest z uwagi na szeroki zakres swobodnego uznania państw członkowskich zgodny z dyrektywą 2001/29. Jednakże ustawodawca krajowy musi zapewnić, że założony w art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy związek między ingerencją w szerokie ze swej natury prawo podmiotu praw autorskich do zwielokrotniania a korespondującą z nim rekompensatą finansową pozostanie w dużej mierze zachowany⁸⁶.

3. Zgodność hiszpańskiego systemu opłat z dyrektywą 2001/29

108. Na piąte pytanie prejudycjalne dotyczące zgodności systemu opłat takiego

110. Jeżeli taki związek nie istnieje, na przykład ze względu na to, że dana opłata stosowana jest w dużym stopniu do innych stanów faktycznych, w których przypadku nie istnieje ograniczenie praw uzasadniające rekompensatę finansową, to wynagrodzenie przyznane podmiotom praw autorskich nie stanowi w każdym razie „godziwej rekompensaty”

85 — Taka opłata, niemająca związku z rekompensatą za kopiowanie na użytek prywatny w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, która prawdopodobnie nie byłaby objęta zakresem dyrektywy 2001/29, nie naruszałaby, z zastrzeżeniem pozostałych ograniczeń wynikających z prawa wspólnotowego, kompetencji ustawodawczych państw członkowskich (zob. wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-285/08 Moteurs Leroy Somer, Rec. s. I-4733, pkt 31).

86 — Zobacz pkt 94 niniejszej opinii.

w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29.

przewidujący opłatę z tytułu kopii na użytek prywatny w sposób nieróżnicujący od wszystkich urządzeń, sprzętu i nośników danych nie jest zgodny z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, jeżeli nie istnieje już wystarczający związek między godziwą rekompensatą a uzasadniającym ją ograniczeniem prawa do zwielokrotniania na rzecz sporządzania kopii na użytek prywatny, ponieważ taka opłata stosowana jest w znacznej mierze do stanów faktycznych, w których przypadku nie istnieje ograniczenie praw uzasadniające rekompensatę finansową.

111. Z kolei na piąte pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, że krajowy system

VII — Wnioski

112. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytania prejudycjalne Audiencia Provincial de Barcelona w następujący sposób:

- 1) Pojęcie godziwej rekompensaty w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 jest autonomicznym pojęciem prawa wspólnotowego, które powinno we wszystkich państwach członkowskich mieć jednolitą wykładnię i być transponowane przez wszystkie państwa członkowskie, przy czym państwa te powinny ustalić obowiązujące na ich terytorium kryteria, które najlepiej pozwolą zapewnić stosowanie tego pojęcia wspólnotowego w granicach ustalonych przez prawo wspólnotowe, a w szczególności przez dyrektywę 2001/29.